

Připravenost dospívajících dětí do samostatného života
v podmínkách dětského domova

Vendula Marečková

Bakalářská práce
2010

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Ústav pedagogických věd

akademický rok: 2009/2010

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: Vendula MAREČKOVÁ

Studijní program: B 7507 Specializace v pedagogice

Studijní obor: Sociální pedagogika

Téma práce: Příprava dospívajících dětí do samostatného života
v podmínkách dětského domova

Zásady pro vypracování:

Vypracování teoretické části

Zpracování základních témat teoretické části

Realizace kvalitativního výzkumu v Dětském domově v Bojkovicích,

Zpracování a vyhodnocení dat, včetně jejich interpretace

Doporučení pro praxi

Rozsah práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

HENDL, J., Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7367-040-2

JÁNSKÝ, J., Problémové dítě a náhradní výchovná péče ve školských zařízeních, Hradec Králové: Gaudeamus, 2004. ISBN 80-7041-114-7

MATĚJČEK, Z., Náhradní rodinná péče, Praha: Portál, 1999. ISBN 80-7178-304-8

MATĚJČEK, M., O rodině vlastní, nevlastní a náhradní, Praha: Portál, 1994. ISBN 80-85282-83-6

VASŤATKOVÁ, J., Rodina a náhradní rodinná péče, Olomouc: Hanex, 2008. ISBN 978-80-7409-013-4

Vedoucí bakalářské práce: **Mgr. Pavla Valachová, Ph.D.**
Ústav pedagogických věd

Datum zadání bakalářské práce: **18. ledna 2010**

Termín odevzdání bakalářské práce: **7. května 2010**

Ve Zlíně dne 18. ledna 2010

prof. PhDr. Vlastimil Švec, CSc.
děkan

Mgr. Soňa Vávrová, Ph.D.
vedoucí katedry

Toto prohlášení nekládejte do pevné ani kroužkové vazby BP !!!

Do vazby BP vložte prohlášení, které je umístěno na internetových stránkách www.fhs.utb.cz

– Studium - Diplomanti

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Ve Zlíně 3. 5. 2010

Marie Šimonová

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevyjádřeně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlédnutí veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výtisky, opisy nebo rozmnožování.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, ušije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60. Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.

3). Odpirá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ústanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užit či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jím dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlídí k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Má bakalářská práce je zaměřena na přípravu dětí k odchodu z DD po dovršení zletilosti. V teoretické části uvádím možnosti náhradní rodinné péče, poté se věnuji ústavní výchově a zařízením, které pod ní spadají, a nakonec popisuji přípravu dětských domovů na odchod dětí z něj. V praktické části se zabývám způsobem, jak dětský domov Bojkovice připravuje děti na odchod z něj po dovršení jejich plnoletosti, a také zde uvádím zpětný pohled klientů domů na půl cesty na přípravu DD do samostatného života.

Klíčová slova: formy náhradní rodinné péče, ústavní péče, ochranná péče, dětský domov, domov na půl cesty, sociální kurátor, připravenost dětí na odchod z dětského domova

ABSTRACT

My thesis is about the process of preparation of institutionalized children for starting independent life after reaching adulthood.

In the theoretical part, I am discussing possibilities of foster family care. Further I am talking about institutionalized upbringing/education and the institutions which provide such services. I am concluding the theoretical part with description of various processes by which children's homes prepare their children for starting an independent life.

In the practical part, I am analysing the ways and methods the children's home in Bojkovice is using for preparation of its orphans to leave the facility once they reach the age of eighteen. Furthermore, a look-back perspective of children who are in the middle of the preparational process is included as well.

Keywords: Forms of family foster care, institutional care, protective care, children's home, halfway home, social caseworker, preparedness of children to leave children's home

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala vedoucí mé bakalářské práce Mgr. Pavle Andrysové, Ph.D. za její pomoc, kterou mi poskytla při zpracování mé bakalářské práce.

Dále bych chtěla poděkovat také všem, kteří se se mnou podělili o své zkušenosti a pomohli mi, aby vznikla tato práce.

OBSAH

ÚVOD	10
I TEORETICKÁ ČÁST	12
1 NÁHRADNÍ VÝCHOVNÁ PÉČE A JEJÍ VYMEZENÍ	13
1.1 FORMY NÁHRADNÍ RODINNÉ PÉČE	13
1.1.1 Adopce (Osvojení)	14
1.1.2 Mezinárodní adopce	15
1.1.3 Pěstounská péče (dále jen PP).....	15
1.1.4 Pěstounská péče na přechodnou dobu	16
1.1.5 Poručenství a Opatrovnictví	17
1.1.6 Svěření dítěte do péče jiné fyzické osoby než rodiče.....	17
1.2 PROBLEMATIKA NRP	18
2 ÚSTAVNÍ VÝCHOVA	19
2.1 OCHRANNÁ VÝCHOVA.....	20
2.2 ZAŘÍZENÍ PRO VÝKON ÚSTAVNÍ NEBO OCHRANNÉ VÝCHOVY	20
2.2.1 Kojenecký ústav	20
2.2.2 Dětský domov (dále jen DD)	21
2.2.3 Dětský domov se školou	21
2.2.4 Diagnostický ústav	22
2.2.5 Výchovný ústav	23
3 ODCHOD DĚTÍ Z DĚTSKÝCH DOMOVŮ DO SAMOSTATNÉHO ŽIVOTA	24
3.1 PŘÍPRAVA DÍTĚTE NA ODCHOD Z DD.....	24
3.2 PODPORA DÍTĚTE PŘI ODCHODU DO SAMOSTATNÉHO ŽIVOTA	25
3.3 SOCIÁLNÍ KURÁTOR.....	25
3.4 OBLASTI, KTERÉ ZPŮSOBUJÍ MLADÝM LIDEM ODCHÁZEJÍCÍCH Z DD PROBLÉMY	25
3.5 MOŽNOSTI BYDLENÍ	26
3.5.1 Azylové domy	28
3.5.2 Domy na půli cesty (dále jen DPC).....	28
3.5.3 Ubytovny	28
3.6 ZAJIŠTĚNÍ ZAMĚSTNÁNÍ.....	29
II PRAKTICKÁ ČÁST	30
4 PRAKTICKÁ ČÁST	31
4.1 DRUH VÝZKUMU	31
4.2 VÝZKUMNÝ VZOREK	31
4.3 VÝZKUMNÝ PROBLÉM	31
4.4 VÝZKUMNÉ OTÁZKY	31
4.5 METODY VÝZKUMU.....	32
4.6 ZPŮSOB ZPRACOVÁNÍ DAT.....	32
4.7 MÍSTO REALIZACE VÝZKUMU A JEHO CHARAKTERISTIKA	32
4.8 PŘÍPRAVA A PRŮBĚH ROZHOVORŮ	34
5 INTERPRETACE ZÍSKANÝCH DAT	36

5.1	ROZHOVORY S DĚTMI Z DD V BOJKOVICÍCH.....	37
5.2	ROZHOVOR S VYCHOVATELKOU DD BOJKOVICE	42
5.3	ROZHOVORY S KLIENTY DOMŮ NA PŮL CESTY	45
6	SHRNUTÍ VÝSLEDKŮ.....	52
	ZÁVĚR	54
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	55
	SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK.....	57
	SEZNAM OBRÁZKŮ	58
	SEZNAM TABULEK.....	59
	SEZNAM PŘÍLOH.....	61
	PŘÍLOHA I: SEZNAM KLADENÝCH OTÁZEK.....	62
	PŘÍLOHA II: ROZHOVOR S RESPONDENTEM Č. 1.....	65
	PŘÍLOHA III: ROZHOVOR S RESPONDENTEM Č. 2	67
	PŘÍLOHA IV: ROZHOVOR S RESPONDENTEM Č. 3	69
	PŘÍLOHA V: ROZHOVOR S RESPONDENTEM Č. 4.....	71
	PŘÍLOHA VI: ROZHOVOR S RESPONDENTEM Č. 5	76
	PŘÍLOHA VII: ROZHOVOR S RESPONDENTEM Č. 6.....	78
	PŘÍLOHA VIII: ROZHOVOR S RESPONDENTEM Č. 7	80

ÚVOD

Rodina by měla být základním stavebním kamenem pro každého z nás. Bohužel se ale najdou i takové případy, kdy se rodiny neumějí, nemohou či nechtějí o své potomky starat, přestávají plnit svou základní funkci, a tudíž nejsou schopny zajistit řádnou výchovu svým dětem. Tyto děti nemají pak možnost volby, v lepším případě jsou buď vychovávány v náhradní rodinné péči, nebo jsou umístěny do ústavní výchovy. Česká republika patří mezi země Evropské unie, která má nejvyšší počet dětí umístěných v ústavní péči. Jejich počet se odhaduje na 20 000.

Jednou z možností ústavní výchovy jsou právě dětské domovy. I zde se počet svěřenců zvyšuje a v současné době je v těchto školských zařízeních umístěno 7,5 tisíce dětí. Dětský domov se snaží dětem poskytovat péči, jistotu, zázemí a dát jim potřebnou výchovu a vzdělání, ale žádné zařízení neumí zajistit atmosféru a harmonické prostředí rodiny. Z tohoto aspektu pak může v budoucnu vyplynout řada problémů, se kterými se člověk vyrovnává po celý život. Jedním z problémů je i odchod mladého člověka z dětského domova po dovršení plnoletosti. Někteří mají to štěstí a je jim nabídnuta pomoc, například ze strany jejich rodiny, ale mnozí jsou postaveni do situace, kdy jsou odkázáni sami na sebe. Najednou se ocitnou ve světě, na který nejsou připraveni, i když se o to dětské domovy snaží. Musí si najít zaměstnání, bydlení a začít se starat sami o sebe a o spoustu dalších věcí, které jsou pro ně nové. Nemají tu výhodu jako my, že se máme na koho obrátit, a proto osudy některých z nich končí většinou špatně a ocitají se na okraji společnosti.

Téma své bakalářské práce jsem si nezvolila náhodně. V minulém roce jsem si vyhledala praxi v jednom z dětských domovů, kde jsem podrobněji poznala, jak tato zařízení fungují. V době mé praxe se řešila problematika odchodu jedné z dívek, která už dosáhla plnoletosti. Tato dívka měla štěstí, jelikož mohla jít bydlet ke své babičce. Bohužel ne všechny děti mají kam jít po dosažení zletilosti, a tak jsem se rozhodla věnovat se tématu odchodu dětí z dětských domovů.

Bakalářská práce je rozdělena na dvě části a to na teoretickou a metodologickou část.

V teoretické části se prvně věnuji vymezení pojmů náhradní výchovné péče a náhradní rodinné péče. Poté popisují jednotlivé formy náhradní rodinné péče. Ve druhé kapitole se zabývám ústavní péčí, jejím vznikem a zánikem. Popisují zde jak ochrannou výchovu, tak i zařízení, která spadají pod ústavní a ochrannou výchovu. Ve třetí kapitole se dostávám k přípravě a odchodu dětí z dětských domovů. Snažím se zjistit, jakým způsobem dětské

domovy podporují mladé lidi při jejich odchodu a s čím jim pomáhají. Poukazují také na problémy, které tito mladí lidé po odchodu mají. V poslední kapitole se pak věnují možnostem jejich ubytování.

V metodologické části se zaměřuji na výzkum, jehož cílem je zjistit co nejvíce informací o tom, jak probíhají přípravy na odchod dětí z DD po dovršení zletilosti. Ptám se na to, jaká je připravenost dětí z DD na běžný život po odchodu z tohoto zařízení, jak probíhá příprava na odchod dětí v DD v Bojkovicích a jaký je zpětný pohled klientů DPC na přípravu DD k odchodu z něj.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 NÁHRADNÍ VÝCHOVNÁ PÉČE A JEJÍ VYMEZENÍ

Ne všechny děti mají to štěstí, že se narodí do funkčního a harmonického prostředí rodiny. V České republice žije asi 1% dětí, které nemohou vyrůstat ve vlastní rodině. Pouhé 2% z této skupiny jsou úplní sirotci. 98% dětí svou vlastní rodinu má, ale ta se o ně buď nemůže, nechce či neumí postarat.

Náhradní výchovná péče je formou péče, kdy dítě nemůže být z nejrůznějších důvodů vychováno ve vlastní biologické rodině. Tento pojem se dále dělí na dvě skupiny náhradní péče, a to na ústavní péči a na náhradní rodinnou péči (Matějček a kol., 1999).

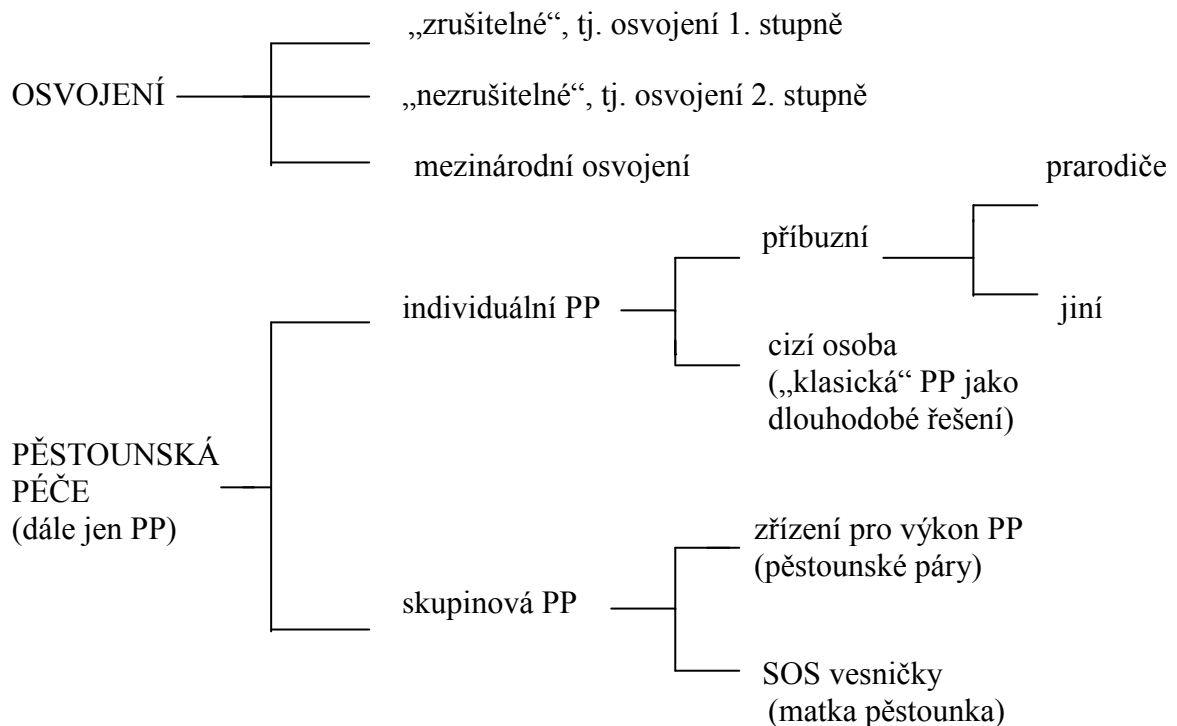
1.1 Formy náhradní rodinné péče

Formy náhradní péče si zaslouží sympatie veřejnosti, její pomoci i podpory. Pro opuštěné děti je to nejlepším řešením. A to zvláště dnes, kdy se tyto formy rodinné péče otevírají i dětem, na které se dříve nedostávalo, totiž dětem postiženým tělesně, duševně nebo zdravotně (Matějček, 1994).

Ze zákona o rodině vyplývá, že přednost před ústavní péčí má vždy péče rodinná. Proto by měl být kladen velký důraz na to, aby se pro dítě našla náhradní rodina, ve které by mohlo plně fungovat a zdravě se vyvíjet.

Náhradní rodinná péče (dále jen NRP) je forma péče o dítě, které nemůže být z nejrůznějších důvodů vychováno ve své vlastní rodině biologickými rodiči. Dítě je vychováno náhradními rodiči nebo pěstouny v prostředí, které se nejvíce podobá přirozené rodině (Provazníková, 2002).

Přehled typů NRP péče dle V. Bubleové, J. Kolouchové, Z. Matějčka, 2002

1.1.1 Adopce (Osvojení)

Osvojení je považováno za nejdokonalejší formu NRP. Asi 13% rodičů v ČR, kteří nemohou mít dítě, řeší svůj problém tímto způsobem. Při osvojení přijímají osvojitelé opuštěné dítě za vlastní. Mají k němu stejná práva a povinnosti, jako by byli jeho rodiče. Zároveň dítě získává příjmení nových rodičů. Mezi dítětem a osvojitelem vzniká stejný vztah jako mezi biologickými rodiči a vlastními dětmi. Osvojit lze jen dítě, které je nezletilé. O osvojení rozhoduje soud. Před jeho rozhodnutím musí být dítě nejméně tři měsíce v péči budoucího osvojitele na jeho vlastní náklady. Tomuto postupu se říká „predadopční péče“.

Zákon rozlišuje dva typy adopce:

„Zrušitelná“ adopce, tj. adopce 1. stupně, kdy práva a povinnosti rodičů přecházejí na osvojitele, ale v rodném listu dítěte zůstávají uvedeni původní rodiče dítěte. Tento typ je využíván k přijetí dítěte mladšího jednoho roku, jelikož nezrušitelně osvojit lze jen dítě starší jednoho roku.

„**Nezrušitelná**“ adopce, tj. adopce 2. stupně, je v praxi užívána častěji. Osvojitelé jsou zapsáni do rodného listu dítěte na místo rodičů. Toto osvojení už nelze zrušit (Matějček a kol., 1999).

1.1.2 Mezinárodní adopce

Tato forma náhradní rodinné péče lze uplatnit, pokud se nedaří najít vhodné osvojitele v zemi původu.

Pro realizaci mezinárodního osvojení byla v roce 1993 Haagskou konferencí mezinárodního práva soukromého přijata **Úmluva o ochraně dětí a spolupráci při mezinárodním osvojení**, kterou Česká republika ratifikovala 1. 6. 2002 a spolu se zákonem o sociálně-právní ochraně dětí umožňuje osvojení dětí do ciziny a z ciziny. Cílem této úmluvy je vytvořit záruky a postupy při osvojování dětí do zahraničí. Dále určit povinnosti a kompetence jednotlivých institucí, definovat práva dítěte přednostního osvojení v zemi jeho původu, zaručit biologickým rodičům anonymitu a zásadně vyloučit jakékoli zisky z adopcí. Zároveň nařizuje státům, aby na svém území určily jeden ústřední orgán, který bude za osvojování dětí do zahraničí odpovědný. U nás tuto funkci zprostředkovatele zajišťuje Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí v Brně.

1.1.3 Pěstounská péče (dále jen PP)

Je státem podporovaná a kontrolovaná forma NRP. Zajišťuje jak hmotné zajištění dítěte, tak odměnu těm, kteří se ho ujali. PP vzniká nabytím právní moci rozhodnutí soudu. Dítě má být svěřeno do pěstounské péče tehdy, pokud nelze zajistit jeho vhodnou výchovu osvojením a ústavní výchova není vhodnější. Dítě může být svěřeno do péče fyzické osobě nebo manželům. Rozhodující je však zájem dítěte. Základní povinností pěstouna je poskytovat řádnou výchovu dítěti. Pěstoun má právo zastupovat svěřence a spravovat jeho záležitosti jen v běžných věcech, jako je vyřízení cestovního dokladu, volba povolání atd. Pěstounskou péčí nevzniká příbuzenský vztah. Také styk dítěte s vlastními rodiči není vyloučen.

PP může zaniknout:

- Dosažením zletilosti dítěte
- Úmrtím dítěte nebo pěstouna
- Rozhodnutím soudu

- Společná PP zaniká úmrtím jednoho z pěstounů – kdy pozůstalý manžel zůstává pěstounem
- Rozvodem manželství pěstounů

V praxi uplatňujeme dva typy PP:

Individuální PP probíhá v běžném rodinném prostředí, kdy dítě žije v rodině pěstounů, popřípadě i s jejich vlastními dětmi.

Dle Matějčeka a kol., 1999, může být individuální PP vykonávána prarodiči, jinými příbuznými a cizími osobami.

Skupinová PP se děje v „zařízeních pro výkon PP“, většinou se jedná o dům nebo byt, ve kterých žijí velké pěstounské rodiny, někdy s vlastními dětmi a dalšími přijatými dětmi. Zařízení jsou většinou využívána pro umístění sourozeneckých skupin, kde je cílem společná výchova.

Dalším „zařízením pro výkon PP“ jsou tzv. **SOS dětské vesničky**. Zde se o děti stará „matka-pěstounka“. Pomocnou rukou jí je „teta“, která „matce“ pomáhá s chodem domácnosti a výchovou dětí. „Matka“ se svými svěřenci, kterých je zpravidla 6 a více, žije sama v domě. Deset až dvanáct takových domů tvoří Vesničku.

1.1.4 Pěstounská péče na přechodnou dobu

Tato nová forma NRP je platná od 1. 6. 2006, v praxi se s ní můžeme setkat pod názvem profesionální pěstounská péče. Jedná se o péči, kdy biologičtí rodiče dítěte nejsou dočasně, po určitou dobu schopni vykonávat své rodičovské povinnosti a o dítě kvalitně pečovat, nebo pokud se pro dítě zajišťuje klasická PP či osvojení. O umístění dítěte do této formy PP rozhoduje taktéž soud.

Smyslem PP na přechodnou dobu by mělo být:

- Pomoci dětem a mladým lidem v nouzi, usnadnit jim zvládnutí situace, když se ocitnou mimo domov, podpořit je při překlenutí období rozhodování o jejich dalším osudu
- Poskytnout rodičům čas na vyřešení problémů
- Diagnostika, terapie a prognóza vývoje dítěte (Gabriel, Novák, 2008).

1.1.5 Poručenství a Opatrovnictví

Vyšším typem PP je **poručenství**. Každé dítě musí mít zákonného zástupce, zpravidla jsou to rodiče. Podle zákona č. 94/1963 Sb., o rodině soud ustanoví poručníka: „*Jestliže rodiče dítěte zemřeli, byli zbaveni rodičovské zodpovědnosti, výkon jejich rodičovské zodpovědnosti byl pozastaven nebo nemají způsobilost k právním úkonům v plném rozsahu*“ (Podle § 78 zákona č. 94/1963 Sb., o rodině).

Poručník se tak stává zákonným zástupcem dítěte. Dle zákona je rozsah jeho práv a povinností stanoven takto:

- Výchova dítěte
- Zastupování dítěte
- Správa majetku dítěte

Výkon všech funkcí je pod dohledem soudu. Poručník musí soudu podávat zprávy o osobě poručenice, zpravidla se tak děje v ročních intervalech.

Na rozdíl od poručenství **u opatrovnictví** nemá opatrovník stejná práva jako zákonný zástupce. Opatrovník vykonává práva stanovená soudem, a to s ohledem na důvod, pro který byl opatrovník ustanoven, např. při řízení o osvojení, při střetu zájmů mezi dítětem a jeho vlastními rodiči (V. Bubleová, J. Kolouchová, Z. Matějček, 2002).

1.1.6 Svěření dítěte do péče jiné fyzické osoby než rodiče

Jedná se o nejvolnější formu NRP. Je vhodná zejména v těch případech, kdy existuje možnost, že se dítě bude moci vrátit do původní rodiny. Základní podmínkou pro svěření do péče jiné fyzické osoby je zájem dítěte a záruka fyzické osoby, že jej bude řádně vychovávat. Při výběru vhodné osoby dá soud většinou přednost příbuznému dítěte, pokud se svěřením souhlasí (Fejt, Novotná, 2009).

1.2 Problematika NRP

Dle Z. Matějčka, 1999, k problémům současného systému NRP patří:

- Roztříštěná, nejednotná koordinace NRP
- Zdlouhavost, nepružnost procesu umístování dětí
- Nedostatečná komunikace a spolupráce všech institucí v oblasti NRP
- Nedostačující umístování dětí romských a dětí se speciálními potřebami
- Nedostačující příprava a odborné vedení žadatelů o NRP a následně i nových rodin
- Dlouhodobá podpora náhradních rodin, dlouhodobé výzkumy a dlouhodobé sledování
- Perspektiva a pomoc dětem po dosažení zletilosti
- Alternativní formy NRP
- Problematika mezinárodní adopce

Role těch, kteří zastupují děti, jež nemohou vyrůstat ve vlastní rodině, je velice důležitá a nelehká. Proto je nutná spolupráce a komunikace soudů, oddělení péče o dítě, kojeneckých ústavů, dětských domovů, psychologických poraden a mnoho dalších institucí, které hájí zájmy opuštěných dětí. Jejich cílem by mělo být hlavně zajistit opuštěným dětem život v prostředí, které se nejvíce podobá rodině - a tím je i rodina adoptivní nebo pěstounská (Matějček, 1999).

2 ÚSTAVNÍ VÝCHOVA

Ústavní výchova je brána jako jedna z posledních možností umístění dítěte. Proto ze zákona o rodině č. 94/1963 Sb. vychází, že dříve než je nařízena ústavní péče, je soud povinen prozkoumat, zda není možné dítě svěřit do NRP, nebo do péče zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc, které mají přednost před výchovou ústavní. Soud má pak povinnost každého půl roku přezkoumat, jestli důvody pro umístění v ústavní péči přetrvávají.

Návrh k nařízení ústavní výchovy podává orgán sociálně-právní ochrany dětí. Přistupuje se k ní tehdy, *„jestliže je výchova dítěte vážně ohrožena nebo vážně narušena a jiná výchovná opatření nevedla k nápravě nebo jestliže ze závažných důvodů rodiče nebo jiné osoby zodpovědné za výchovu dítěte ji nemohou nebo nechtějí zabezpečit“* (Fejt, Novotná, 2009, s. 76).

Soud může ústavní výchovu nařídit jen dětem, které jsou nezletilé. Ústavní výchova má být zrušena, pokud pominou její důvody, nebo je-li možné dítěti zajistit NRP. Nedojde-li k jejímu zrušení dříve, zaniká dosažením 18 let dítěte. Z důležitých důvodů může být prodloužena o jeden rok po dosažení zletilosti. Soud posoudí, zda je prodloužení ústavní výchovy v zájmu vývoje osobnosti dítěte (Kovařík a kol., 2004).

Ústavní péče spadá pod tři orgány státní správy. Jsou jimi:

- **Ministerstvo zdravotnictví České republiky**
-Zde spadají kojenecké ústavy a dětské domovy od 1-3 let.
- **Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy České republiky (MŠMT)**
-Je zodpovědné za chod diagnostických ústavů, dětských domovů od 3let, dětských domovů se školou a výchovných ústavů pro děti a mládež.
- **Ministerstvo práce a sociálních věcí České republiky**
-Stará se o ústavy sociální péče pro výkon ústavní a ochranné výchovy dětí tělesně nebo mentálně postižených (Mojžíšová., 2008).

Toto rozložení pod tři resorty je v současnosti kritizováno z důvodů špatné provázanosti mezi sebou. Vyplývá z toho i ten fakt, že neustále roste počet dětí v ústavech.

2.1 Ochranná výchova

„Ochranná výchova je ochranné opatření ukládané soudem v trestním řízení, nikoliv tedy v řízení občanskoprávním“ (J. Švancar, Z. Buriánová, 1988, s. 11). Může být uložena nezletilým osobám (do 15 let) a mladistvým, tj. osobám, které v době spáchání trestného činu už dovršily patnáctý rok. Ochranná výchova se ukládá v případech, kdy soud upustil od potrestání mladistvého (mladistvý trestný čin spáchal, byl za něj odsouzen, ale nebyl mu uložen trest). Ochranná výchova nemá stejně jako ústavní výchova trestní charakter. Uskutečňuje se ve speciálních výchovných ústavech resortu školství. Trvá tak dlouho, dokud to vyžaduje její účel, nejdéle do dovršení plnoletosti (Švancar, Buriánová, 1988).

2.2 Zařízení pro výkon ústavní nebo ochranné výchovy

Základním úkolem u zařízení, která poskytují péči dětem umístěným mimo vlastní rodinu, je poskytování bezpečného prostředí a kvalitních podmínek vytvořených na podkladě pozitivních emočních vztahů, umožňujících prožitek důvěry mezi dítětem a dospělým. V zařízeních ústavní a ochranné výchovy je v současné době asi 8000 dětí, které nemohou vyrůstat ve vlastní rodině a taktéž nemohou být umístěny do NRP (Jánský, 2004).

Nejvýznamnějšími zařízeními pro výkon ústavní nebo ochranné výchovy jsou:

- Kojenecký ústav
- Dětský domov
- Dětský domov se školou
- Diagnostický ústav
- Výchovný ústav

2.2.1 Kojenecký ústav

Pro některé děti začíná pobyt v ústavní výchově už v nemocnici a pokračuje kojeneckým ústavem. Zde je péče dětem poskytována do jednoho roku, někde je poskytována i matkám dětí. Kojenecký ústav je určen pro dlouhodobý pobyt dětí, kterým rodina nemůže nebo nechce poskytovat péči. Mohou to být děti ohrožené týráním, nebo zanedbáváním, děti opuštěné či vážně postižené. Menší část dětí se do ústavu dostane proto, že se narodí rodičům, kteří je opustí. Děti jsou do ústavu přijímány na základě rozhodnutí soudu. Ten roz-

hoduje na podnět z odborů péče o dítě, z porodnic, z dětských klinik, někdy i od rodičů a prarodičů. Odborně kvalifikovaný personál je tvořen lékaři, psychology, pedagogy, rehabilitačními pracovníci, sociálními pracovníci a zdravotními sestrami. Sestra se během jedné směny může věnovat 8-10 dětem. Jedna pečující osoba je na tak velký počet dětí velmi málo. Děti jsou po dovršení příslušného věku předávány buď do jiného ústavu, nebo do NRP (Matoušek, 1999).

2.2.2 Dětský domov (dále jen DD)

DD je speciální školské zařízení, do kterého jsou přijímány děti prostřednictvím místně příslušného diagnostického ústavu. Umísťovány jsou zde děti, které nemohou být vychovávány ve vlastní rodině, či v jiné formě NRP a nemají závažné poruchy chování. Mohou se tedy vzdělávat ve školách, které nejsou součástí DD. V současné době dochází k novému jevu, kdy jsou děti do DD umísťovány z důvodů „chudoby“, tudíž z rodin, které nejsou dostatečně materiálně zabezpečeny. Avšak primárním důvodem pro umístění bývají sociální důvody spojené s problémy osobnostními a výchovnými. DD nahrazují dítěti sociální a výchovné zázemí. Velké procento dětí, které je umístěno v DD, přichází z rozpadlých rodin nebo z kojeneckých ústavů (Jánský, 2004).

Účelem zařízení je zajistit nezletilé osobě ve věku od 3-18 let dle nařízení soudu náhradní výchovnou péči v zájmu jejího zdravého vývoje, řádné výchovy a vzdělání. DD může poskytovat plné zaopatření i zletilé osobě po ukončení ústavní výchovy, a to v případě, pokud se připravuje na budoucí povolání, tedy pokračuje ve studiu. Nejdéle však do 26 let.

DD se do roku 2002 dělily na rodinný a internátní typ. Nyní je základní organizační jednotkou v DD rodinná skupina. Je tvořena 6-8 dětmi různého pohlaví a věku. Přednostně se do jedné rodinné skupiny zařazují sourozenci (Vašátková, 2008).

2.2.3 Dětský domov se školou

Dětský domov se školou zajišťuje péči dětem:

- S nařízenou ústavní výchovou, mají-li závažné poruchy chování, nebo pro svou duševní poruchu potřebují výchovně léčebnou péči
- S uloženou ochrannou výchovou
- Jsou-li nezletilými matkami a jejich děti se nemohou vzdělávat ve škole, která není součástí dětského domova se školou

Základní organizační jednotkou je rodinná skupina a tvoří ji 5-8 dětí různého věku i pohlaví. Lze zřídit nejméně 2 a nejvíce 6 rodinných skupin.

Mohou zde být umístěny děti od 6 let do ukončení povinné školní docházky. Pokud během školní docházky pominou důvody, pro které bylo dítě zařazeno do školy patřící k DD, může být na základě žádosti ředitele DD se školou umístěné do školy, která není součástí DD se školou. Pokud má dítě po ukončení povinné školní docházky přetrvávající poruchy chování a nemůže nastoupit na střední školu mimo zařízení, nebo neuzavře-li pracovněprávní vztah, je přeřazeno do výchovného ústavu (Zákon č. 109/2002 Sb., ze dne 5. února 2002, o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů).

2.2.4 Diagnostický ústav

Diagnostický ústav je zařízení, které poskytuje péči jinak poskytovanou rodiči nebo jinými osobami, kterým bylo dítě svěřeno do výchovy rozhodnutím příslušného orgánu, dětem s nařízenou ústavní výchovou nebo uloženou ochrannou výchovou. Základní organizační jednotkou je zde výchovná skupina, kterou tvoří 4-6 dětí. Výchovné skupiny jsou děleny podle pohlaví nebo věku dětí.

Diagnostický ústav dle komplexního vyšetření, zdravotního stavu a volného místa jednotlivých zařízení, která se nacházejí v jeho územním obvodu, umísťuje své svěřence do DD, DD se školou a výchovných ústavů. Při umísťování dítěte se dbá na to, aby bylo co nejbližší k bydlišti osob odpovědných za výchovu nebo zákonných zástupců, pokud by tím nebyl ohrožen mravní vývoj dítěte. (Zákon č. 109/2002 Sb., ze dne 5. února 2002, o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů).

Diagnostické ústavy se dělí dle věku. V ČR existuje 8 diagnostických ústavů pro děti a 4 diagnostické ústavy pro mládež. Pobyt je buď nařízený soudem, nebo je dobrovolný. Většina svěřenců má nízké vzdělání. Dosahují úrovně 6. - 7. třídy základní školy a jen někteří mají započatý, ale nedokončený učební obor. Jako součást diagnostického ústavu se pro děti, které ukončily školní docházku, zřizují diagnostické třídy, v nichž se připravují na budoucí povolání. Značné procento svěřenců je romského původu. Naprostá většina je po dvouměsíčním pobytu přemísťována do výchovného ústavu (Matoušek, 2008).

2.2.5 Výchovný ústav

Výchovný ústav pečuje o děti starší 15 let se závažnými poruchami chování, popřípadě o děti starší 12 let, které mají uloženou ochrannou výchovu a projevují se u nich tak závažné poruchy chování, že nemohou být umístěny do dětského domova se školou. Jako součást výchovného ústavu se zřizuje základní, speciální nebo střední škola. Základní organizační jednotkou je zde výchovná skupina, kterou tvoří 5-8 dětí. Děti se do výchovných skupin zařazují na základě jejich výchovné, zdravotní nebo vzdělávací potřeby (Zákon č. 109/2002 Sb., ze dne 5. února 2002, o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů).

Výchovné ústavy jsou rozděleny do několika kategorií. V současnosti je u nás vedeno 20 výchovných ústavů pro děti, 17 výchovných ústavů pro děti a mládež a 6 výchovných ústavů pro mládež. Do výchovného ústavu jsou děti a mladiství umístěni na základě rozhodnutí soudu, který jim nařídil ústavní výchovu, na základě soudního usnesení o předběžném umístění v ústavu, nebo po dohodě s rodiči. Úkolem ústavu je poskytovat dlouhodobou péči, jejímž cílem je příprava na budoucí povolání (Matoušek, 2008).

3 ODCHOD DĚTÍ Z DĚTSKÝCH DOMOVŮ DO SAMOSTATNÉHO ŽIVOTA

Odchod z domova je jeden ze zlomových okamžiků pro každého z nás. Většinou se na něj připravujeme zpozdova, až jednou odejdeme, avšak pokud se nám něco nepovede, máme problémy, je tu pro nás možnost návratu domů. Ale pro děti z DD znamená odchod uzavření jedné kapitoly jejich života. Ačkoliv se 48% dětí navrácí do původní rodiny, stále se mnoho z nich nemá kam vrátit.

Odchod dětí z DD je v současné době velmi diskutovaným tématem jak odborníky, tak širokou veřejností. Většinou poukazují na problémy, do kterých se tito mladí lidé dostávají, a tak i na nedostatečnou přípravu DD na odchod z jejich zařízení. Podle mého názoru se DD snaží připravit své svěřence do života alespoň v základních úkonech, ale vše záleží na individuálním přístupu dítěte.

Existuje mnoho nadací, projektů a neziskových organizací, které se věnují právě odchodům mladých lidí z DD a zaměřují se na podporu jejich začlenění do běžné společnosti, jak hledat správně zaměstnání i ubytování. Ale ne všem se této pomoci dostane, a tak některé osudy mladých lidí mohou dopadnout i špatně.

3.1 Příprava dítěte na odchod z DD

Součástí DD jsou tzv. „přípravné byty“. Ty jsou určeny k ubytování dětem, které se připravují na odchod ze zařízení. Do těchto bytových jednotek mohou být umístěny děti starší 16 let podle kritérií a podmínek, které jsou stanoveny vnitřním řádem zařízení. Nejméně půl roku před propuštěním dítěte má ředitel povinnost informovat příslušný obecní úřad o nadcházejícím propuštění dítěte ze zařízení. Pokud mladý člověk odchází z DD z důvodu dosažení plnoletosti, je ředitel zařízení povinen umožnit mu jednání se sociálním kurátorem.

3.2 Podpora dítěte při odchodu do samostatného života

Mladý člověk, který odchází ze zařízení z důvodu dosažení zletilosti, má nárok na věcnou pomoc, neboli jednorázový peněžitý příspěvek v hodnotě 15 000,- Kč podle své skutečné potřeby v době propuštění a podle hledisek stanovených vnitřním řádem. DD má také povinnost poskytnout odcházejícímu mladému člověku poradenskou pomoc se zajištěním bydlení a práce ve spolupráci s orgánem sociálně-právní ochrany (Kovařík a kol., 2004).

3.3 Sociální kurátor

„Odborný pracovník státní sociální pomoci v ČR, který poskytuje kontinuální poradenskou a socioterapeutickou službu a pomoc při překonávání obtížných životních situací“ (Matoušek, 2003, s. 197). Pomáhá zejména:

- Občanům propuštěným z výkonu trestu odnětí svobody a občanům, proti kterým je vedeno trestní řízení anebo jim byl trest podmíněně odložen
- Občanům propuštěným z ústavní a ochranné výchovy po dovršení zletilosti
- Občanům žijícím nedůstojným životem
- Občanům závislým na alkoholu a jiných návykových drogách

Sociální kurátor poskytuje své služby a pomoc buďto pro mládež, nebo pro dospělé. V tomhle případě jde o osoby dospělé (Matoušek, 2003).

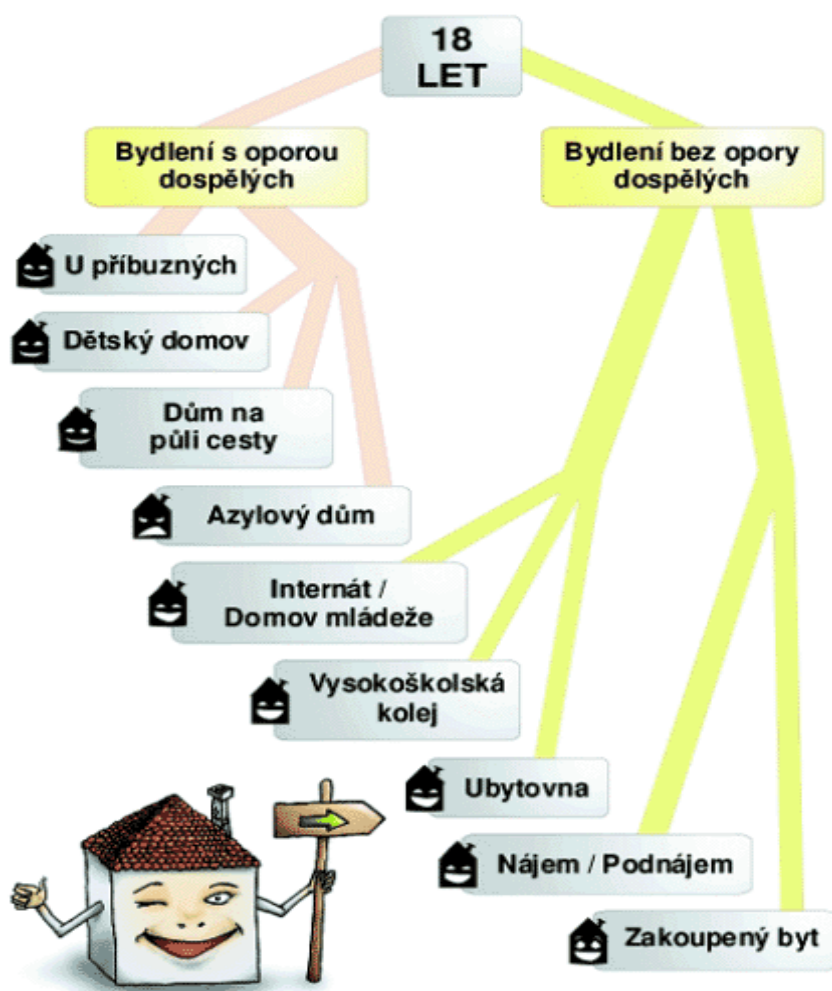
Sociálních kurátorů je dle statistik v České republice asi 500, což je velmi malý počet, pokud vezmeme v potaz to, že patříme mezi země s největším umístěním dětí v ústavní výchově.

3.4 Oblasti, které způsobují mladým lidem odcházejících z DD problémy

Jedním z problémů pro mladé lidi odcházejících z DD je najít si **bydlení**. Polovina z nich se navrací zpět do svých původních rodin a zbytek dětí využívá možnosti domů na půl cesty, ubytoven nebo „startovacích bytů“. Další problém nastává v hledání a udržení si **práce**. Často se zařazují mezi nezaměstnané nebo kvůli svému selhání po krátké době práci střídají. Hůře jsou pak na tom ti, kteří odešli z DD na základě zletilosti z vlastního rozhodnutí a neměli dokončené vzdělání.

Většina dětí, které vyrostly v ústavech, mají v dospělosti problémy se **začleněním do společnosti**, protože nemají velké zkušenosti s reálným sociálním světem. Často se to týká těch dětí, které vyrůstaly v zařízení s uměle vytvořeným prostředím a jasně danými pravidly s institucionálními vztahy. Tento handicap prohlubuje i to, že děti odcházející z DD jsou velmi mladé a tedy i sociálně nezralé. Často mají sklony zapojovat se do komunit bezdomovců, extrémistů, drogově závislých a končí tak na okraji společnosti a mají problém se zákonem. V mnoha případech nemají žádné sociální zázemí, nemají se na koho obrátit a při problémech nefunguje přirozená podpora okolí (Vaš'átková, 2008).

3.5 Možnosti bydlení

(Můj byt, přehled variant bydlení, dostupný z:

<http://www.mujoyby.org/clanek.php?menu=13&menu1=20&menu2=13>)

Zajištění bydlení pro odcházející dítě je jedním z problémů, které řeší každý DD. Některé DD se snaží zajistit bydlení s pomocí města, které může přidělit odcházejícímu dítěti byt. Existuje i řada nadací, nabízející projekty s cílem shromáždění financí, které usnadní dítěti po opuštění DD vstup do života. Tyto prostředky se poté využívají na získání nebo pronajmutí bydlení. Spousta domovů spolupracuje s domovy na půl cesty, s centry prevence a sociální pomoci, účastní se projektů, které dětem podávají informace ohledně získávání zaměstnání a hlavně bydlení. Někdy se naskytne možnost získání práce včetně bydlení, což je pro mladého člověka odcházejícího z DD velkým štěstím. Ne všechny DD ale mají tyto možnosti, proto se snaží zajišťovat bydlení za pomoci vlastních sil, známých a svých rodin. „Výhodu“ mají ty děti, které pobírají sirotčí důchod. DD jim ukládá peníze na vkladní knížku a z našetřených peněz se mu pak může pronajmout byt a koupit vybavení. Dá se říct, že štěstí mají i ta děvčata, která si v době pobytu v DD najdou partnera, ke kterému se po ukončení ústavní výchovy mohou nastěhovat. Většina DD se snaží udělat maximum, aby svým svěřencům usnadnila vstup do reálného světa dospělých.

Uvedené možnosti bydlení jsem čerpala z publikace „MŮJ BYT“, vydané nadací Terezy Maxové. Zde se k této problematice vyjadřují a své zkušenosti s odchodem mladých lidí popisují zaměstnanci DD.

Jednou z možností DD, je poskytnout mladým lidem, kteří odcházejí, tzv. „**startovací byty**“. Ty mohou být součástí DD jako forma chráněného bydlení, nebo jsou to byty, které pronajímá město pro DD za účelem začlenění dětí vyrůstajících v DD do společnosti (Vašátková, 2008).

Bohužel je to pomoc jen dočasná a problém neřešící. Jak jsem již zmínila, ne všechny DD startovací byty mají, a tak mladí lidé, kteří tuto možnost nemají, mohou využít nabídky bydlení v domech na půl cesty, ubytovnách, v azylových domech. Jednou z možných variant je návrat zpět do jejich původních rodin, ale ne vždy je tato možnost nejlepším řešením.

3.5.1 Azylové domy

Slouží klientům bez přístřeší a umožňují jim lepší integraci do společnosti. Délka pobytu je ovšem omezená. Většinou zde klienti mohou setrvat půl roku, výjimečně až rok. Mají zde svůj pokoj, stravu si buď obstarávají sami, nebo jim ji poskytuje azylový dům a ubytování si hradí ze svých finančních prostředků. Pracovnice s klienty jednájí individuálně formou sociálního poradenství. U většiny případů je zřizovatelem azylových domů církev. Méně často jsou to nestátní organizace, obce nebo státní orgány. V ČR najdeme tři typy azylových domů: Azylové domy pro matky s dětmi, Azylové domy pro ženy a Azylové domy pro muže.

3.5.2 Domy na půli cesty (dále jen DPC)

Poskytují ubytování a služby mladým lidem propuštěným z ústavní výchovy, ochranné výchovy či z výkonu trestu do 26 let. I zde je ubytování časově omezeno, většinou nepřesahuje jeden rok. Klienti zde mají svůj pokoj, taktéž se starají sami o sebe, pokud možno chodí do práce. Domov na půli cesty je oporou mladým lidem na cestě k jejich samostatnosti a začlenění se do běžné společnosti.

Služby, které domy na půli cesty poskytují:

- Ubytování
- Zapojení do ekonomického života
- Zprostředkování kontaktu se společenským prostředím
- Sociálně terapeutická činnost
- Pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů a obstarávání osobních záležitostí

(Dům na půli cesty, Základní činnosti služby-podmínky pro přijetí a ubytování, dostupný z: <http://www.dumnapulicesty.cz/?page=prijeti>).

3.5.3 Ubytovny

Mladí lidé odcházející z DD mají možnost ubytovat se v tzv. **sociálních ubytovnách**. Ty jsou přímo určené pro osoby starší 18 let, které se ocitly v tíživé situaci. Cílem je nabízet podporu i zázemí k překonání nebo zmírnění jejich životní situace a problémů s ní spojených a také zpětný návrat a začlenění do běžné společnosti. Pobyt je taktéž časově omezen, záleží na podmínkách ubytoven. Od ubytovaných osob se předpokládá, že se budou snažit

řešit svou nepříznivou sociální a bytovou situaci, budou schopni hospodařit s rozpočtem a dodržovat podmínky ubytovací smlouvy.

Ubytování dle svého zájmu mohou využívat bezplatných služeb ubytoven:

- Pomoc a poradenství při hledání nového bydlení i zaměstnání
- Sociální poradenství
- Doprovod
- Pomoc při obstarávání osobních záležitostí, uplatňování práv a oprávněných zájmů

Každá z ubytoven nenabízí stejný výčet z uvedených služeb, záleží na zařízení, jakou formu pomoci svým ubytovaným nabídnou. V ubytovnách také pracují a dohled zajišťují sociální pracovníci a pracovníci v sociálních službách (Sociální ubytovna, Popis služby, dostupný z: <http://www.mchp.cz/strediska/ubytovna.htm>).

3.6 Zajištění zaměstnání

Tak jako bydlení se snaží DD zajistit i zaměstnání. A že to není jednoduché, ví každý. DD spolupracují s městskými úřady či s úřady práce. Mohou využít svých vlastních kontaktů nebo možnosti zaměstnání ve firmách svých sponzorů. Pokud je dítě vyučeno a svému oboru se chce věnovat, může být hledání jednodušší už jen proto, že má kontakty z praxe, kterou absolvovalo v rámci školy. Ale zajištění zaměstnání je jen krok první, důležitější je si práci udržet a vytrvat v ní, a to už záleží na člověku, jak se k tomu postaví.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4 PRAKTICKÁ ČÁST

V praktické části se zabývám představami a přípravou dětí na odchod z DD a srovnávám je s dětmi, které už DD opustily, mají s odchodem z něj zkušenosti a nyní se nacházejí v DPC. K interpretaci získaných dat jsem použila metodu obsahové analýzy textu, s respondenty jsem provedla rozhovory, které jsem přepsala a následně zpracovala.

Cílem mé bakalářské práce je tedy zjistit co nejvíce informací o tom, jak probíhají přípravy na odchod dětí z DD po dovršení zletilosti. Zaměřuji se na přípravu dětí z DD v Bojkovicích a také zde uvádím zpětný pohled klientů DPC na přípravu k odchodu z DD.

4.1 Druh výzkumu

Vzhledem k mému malému počtu respondentů jsem si vybrala kvalitativní druh výzkumu. Umožní mi do daného tématu nahlédnout více do hloubky a rozvést jej.

4.2 Výzkumný vzorek

Výzkumným vzorkem mi bylo sedm respondentů. První tři respondenti byli vybráni záměrně, jelikož jsem se s nimi seznámila na své praxi v DD v Bojkovicích. Oslovila jsem tedy dvě dívky a jednoho chlapce ve věku 17 let. Všichni se nacházejí v situaci, kdy budou muset za rok opustit DD. K ujasnění výzkumného problému jsem poté požádala o rozhovor i vychovatelku DD v Bojkovicích. Další tři respondenti pocházejí z domovů na půl cesty. Jeden respondent se nachází v Domově na půli cesty Pod křídly ve Valašském Meziříčí a zbylí dva respondenti jsou z DPC v Brně. Tito lidé už měli zkušenosti s odchodem z DD a tak mi umožnili zpětný pohled na přípravu dětí k odchodu z DD. Byli vybráni náhodně pracovníky z DPC a nacházeli se ve věkovém rozpětí 19 – 24 let.

4.3 Výzkumný problém

Jaká je připravenost dětí z DD na běžný život po odchodu z tohoto zařízení?

4.4 Výzkumné otázky

Jak probíhá příprava na odchod dětí v DD v Bojkovicích?

Jaký je zpětný pohled klientů DPC na přípravu DD k odchodu z něj?

4.5 Metody výzkumu

Za nejvhodnější metodu pro získání potřebných dat, jsem si zvolila polostrukturovaný rozhovor. Základ spočívá v tom, že si vytvoříme schéma, které je pro tazatele závazné. Toto schéma specifikuje okruhy otázek, na které se budeme účastníků ptát. Pořadí okruhů je možné měnit dle potřeby a možností. Výhodou je, že v průběhu rozhovoru je možné pokládat doplňující otázky a tak můžeme dosáhnout vyšší výtěžnosti a přesnosti než u rozhovoru strukturovaného (Miovský, 2006).

4.6 Způsob zpracování dat

Jako metodu pro zpracování svých získaných dat jsem zvolila obsahovou analýzu textu. Jejím cílem je podchytit možné systematické zkreslování zpráv s ohledem na zájmové skupiny. Určujeme u ní četnost výskytu jednotlivých kategorií informací a vzájemné vztahy mezi nimi. Dalším úkolem je zkoumání vztahu proměnných zachycených analýzou k nějakým externím proměnným. Standardními kroky obsahové analýzy jsou: určení výzkumné otázky, rozhodnutí o způsobu výběru textů, definice jednotky kódování, konstrukce kategoriálního systému, testování kategoriálního testování, kódování a provedení analýzy (Hendl, 2005).

4.7 Místo realizace výzkumu a jeho charakteristika

Svůj výzkum jsem prováděla ve třech zařízeních. Prvním z nich byl Dětský domov a školní jídelna v Bojkovicích, druhým byl Domov na půl cesty Pod křídly ve Valašském Meziříčí a Domov na půl cesty v Brně. Nyní bych je ráda charakterizovala.

Dětský domov a školní jídelna v Bojkovicích je zařízení rodinného typu pro výkon ústavní výchovy. Výhodou je, že je umístěn na klidném místě a hned vedle základní školy. Je tvořen třemi rodinnými buňkami po osmi dětech. Každá buňka má své patro a je charakteristická určitou barvou, ve které je i vybavena. Na jednu buňku vždy připadají tři vychovatelé, kteří se průběžně střídají. Celkem je zde zaměstnáno vychovatelů 9 a z toho jsou 3 muži. Děti bydlí v pokojích po dvou, maximálně po třech. Sourozenci jsou ubytováni vždy v jednom společném pokoji. Kapacita DD je 24 míst a momentálně je plně obsazena. Součástí zařízení je i přípravný byt umístěný v posledním patře, aby byl alespoň trochu izolo-

ván od ostatních bytových jednotek. Zde mohou bydlet jen vybrané děti a to od 16 let, které se tak učí samostatně hospodařit.

Kolem DD je vybudován prostor ke hrám – nové pískoviště, průlezky, houpačky a multifunkční hřiště. DD si pořídil i čtyřnohého kamaráda – psa, který je určen pro canisterapii. Děti se o něj dle stanoveného rozvrhu starají a pravidelně jej venčí.

Dům na půl cesty v Brně

Spadá pod magistrát města Brna, odbor sociální péče a je součástí zařízení OSR, což je oddělení sociální rehabilitace. V jednom zařízení se tak nachází Azylový dům pro mladistvé, Azylový dům pro mladé dospělé, DPC a Nízkoprahový klub pro mládež a mladé dospělé. Výhodou je, že se všichni znají, protože je vše soustředěno ve dvou domech, které jsou propojené společným nádvořím.

Dům na půl cesty „Pod křídly“ ve Valašském Meziříčí

Jedná se o občanské sdružení Pod křídly, které se soustřeďuje na klienty z celého Zlínského kraje. Momentálně provozuje pět domů a šestý se nyní staví. Čtyři domy se nacházejí přímo ve Valašském Meziříčí, pátý dům je v Kostelci u Zlína a šestý se staví v Rokytnici u Vsetína. Celková kapacita je nyní 25 míst a je plně obsazena.

Společné znaky obou domů na půl cesty

Jedná se o zařízení, která přijímají občany ve věku od 18 – 26 let navracející se ze zařízení pro ústavní výchovu nebo ochrannou výchovu, z výkonu trestu odnětí svobody či z jiných sociálních zařízení, kteří nemají možnost bydlení, případně potřebné osobnostní a sociální dovednosti k zajištění bydlení, k získání a udržení zaměstnání a začlenění do společnosti. Podmínkou domovů na půl cesty je, že klienti musí buďto studovat, nebo by měli pracovat, popřípadě si zaměstnání hledat.

Domovy na půl cesty nabízejí řadu služeb pro své klienty. Jsou jimi:

- Pomoc při nalezení zaměstnání
- Pomoc při řešení dlouhodobých problémů
- Pomoc při obnovení nebo upevnění kontaktů s rodinou
- Sociálně terapeutická činnost, socioterapie a psychoterapie
- Pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí
- Pomoc, případně doprovod při jednání na úřadech a k zaměstnavatelům

- Poradenství a pomoc při zajištění rekvalifikací a zaměstnání
- Pomoc při hospodaření s finančními prostředky

Tyto služby jsou poskytovány zdarma. Klienti si hradí jen ubytování, ve kterém mají k dispozici televizi, kuchyňku, ledničku, pračku, vaří a perou si sami.

4.8 Příprava a průběh rozhovorů

Jelikož jsem byla v Dětském domově v Bojkovicích na praxi, měla jsem tu možnost domluvit se osobně s respondenty, zda budou ochotni mi poskytnout rozhovory k mé bakalářské práci. Dohodla jsem se s nimi na tom, že se jim předem ozvu, abychom si domluvili den a čas, kdy jim to bude nejvíce vyhovovat. Oslovila jsem také jednu z vychovatelek, zda by mi taktéž poskytla odpovědi na mé otázky. Všem jsem vysvětlila, čeho se otázky budou týkat a k čemu mi poslouží. Všichni mí respondenti souhlasili s natáčením a uveřejněním rozhovorů do mé bakalářské práce.

Ke každému rozhovoru jsem měla připraveny základní otázky, kterých jsem se buď držela, nebo které jsem měnila a doplňovala v průběhu dotazování. Vytvořila jsem dva typy otázek. První forma otázek patřila dětem z DD a klientům domova na půl cesty a druhá forma otázek byla pro vychovatelku z DD (viz Příloha PI). Při přípravě otázek jsem zvažovala jejich množství, abych děti a klienty dlouho nezdržovala, a také obsah. Nechtěla jsem se respondentů ptát na věci, které jsou osobní a o kterých nebudou chtít popřípadě mluvit.

Jako první jsem uskutečnila rozhovory s dětmi, které probíhaly s dětmi v jejich pokojích, aby se cítily příjemně. Ve většině případů byly rozhovory krátké, jelikož se mi děti nerozpovídaly, ačkoliv jsem se snažila jim dávat i doplňující otázky.

Potom následoval rozhovor s vychovatelkou, která mi ochotně odpověděla na všechny mé dotazy a doplnila mi nejasné informace o mých respondentech. Se všemi jsem se následně rozloučila a poděkovala jim za ochotu a čas, který mi věnovali.

V DPC to probíhalo jinak. S pracovníky jsem se domlouvala pouze telefonicky a nebylo jisté, zda se najdou klienti, kteří budou ochotni se mnou spolupracovat. Bohužel se ve Valašském Meziříčí našel pouze jeden respondent, který odpovídal mému výzkumnému vzorku, a tak jsem musela navštívit i Domov na půl cesty v Brně. Ačkoliv jsme si byli s respondenty cizí, byli všichni velmi milí a ochotně mi odpověděli na všechny mé otázky.

Rozhovory probíhaly v jejich pokojích, které navozovaly příjemné a klidné prostředí. Poté jsem všem poděkovala za rozhovory a následně se s nimi rozloučila.

5 INTERPRETACE ZÍSKANÝCH DAT

Všechny rozhovory jsem nahrávala pomocí diktafonu a poté jsem je převedla do písemné podoby (viz Příloha PII – PVIII). Otázky k rozhovorům jsem rozdělila do několika kategorií:

Kategorie k otázkám pro děti z DD a klienty DPC:

- **Kategorie přítomnost a budoucnost / minulost** – v této kategorii se věnuji profesní přípravě respondentů, ptám se jich na to, jakou školu studují nebo studovali, v jaké situaci se momentálně nacházejí, tedy zda studují, pracují nebo nepracují.
- **Kategorie finance** – tato kategorie se zabývá tím, jak jsou na tom respondenti se svými financemi. Zda s nimi dokážou vhodně hospodařit, umí si něco ušetřit a vyjít s nimi na určitou dobu.
- **Kategorie rodina a přátelé** – zde se respondentů ptám na osoby jim blízké. Tedy na jejich rodinu, zda jsou s ní v kontaktu a na osoby, kterým můžou důvěřovat a v případě nouze se na ně i obrátit s prosbou o pomoc.
- **Kategorie představy a přípravy na odchod z DD** – zde spadají představy o budoucnosti a také pocity o připravenosti k odchodu z DD. Představy souvisí nejen s budoucností, ale i s minulostí a zpětným pohledem na DD.

Kategorie k otázkám pro vychovatelku z DD:

- **Kategorie příprava do života v každodenních činnostech** – zde se zajímám o to, jakým způsobem jsou děti dětským domovem připravovány na samostatný život po odchodu z tohoto zařízení. Zda se naučí základním činnostem, jako jsou praní, vaření, žehlení atd. a jak probíhá celková příprava na odchod z DD.
- **Kategorie pomoc při odchodu z DD** – v této kategorii se zabývám tím, jak DD pomáhá svým svěřencům, aby jim odchod z domova usnadnil. Zajímám se hlavně o to, jak je to se zajišťováním bydlením, zaměstnáním a zda mají zprávy o dětech, které už z DD odešly.

5.1 Rozhovory s dětmi z DD v Bojkovicích

Výzkumná otázka: Jak probíhá příprava na odchod dětí v DD v Bojkovicích?

Kategorie přítomnost a budoucnost

Odpovědi respondentů jsou zachyceny v tabulkách č. 1-3.

Tabulka č. 1 Otázka č. 1: Jakou studuješ školu?

Respondent	Odpovědi
1.	Ještě žádnou, jsem v osmé třídě (praktická škola).
2.	Kuchař – číšník.
3.	Pekařka.

Tabulka č. 2 Otázka č. 2: Plánuješ další, navazující studium?

Respondent	Odpovědi
1.	Říkali mi, že půjdu do Zlína, na kuchařku.
2.	Ano, nástavbu bych chtěl zkusit, abych měl maturitu.
3.	Ano, budu studovat znova pekařku, tentokrát na 3 roky.

Tabulka č. 3 Otázka č. 3: Chtěl/a by ses svému oboru v budoucnu věnovat?

Respondent	Odpovědi
1.	Ještě se neví.
2.	Ani ne, nebaví mě to.
3.	Ale jo, baví mě to.

Všichni respondenti vzhledem k věku ještě studují. Jeden z respondentů navštěvuje Praktickou školu v Bojkovicích, a tudíž má dostatek času na volbu dalšího studia. Druhý z respondentů se učí ve dvouletém oboru pekař, v květnu tohoto roku bude končit a škola mu

nabídla ještě možnost pokračovat ve svém oboru dále, a tak bude znova studovat na pekaře, tentokrát ale v tříletém oboru a bude mít výuční list. Poslední z respondentů je ve 3. ročníku oboru kuchař – číšník. Svě profesi by se v budoucnu věnovat nechtěl, jelikož ho moc nebaví, ale plánuje si navazující studium, aby měl vzdělání ukončené maturitou.

Kategorie finance

Odpovědi respondentů jsou zachyceny v tabulkách č. 4-6.

Tabulka č. 4 Otázka č. 4: Mohla bych se tě zeptat, kolik dostáváš kapesného?

Respondent	Odpovědi
1.	300 Kč.
2.	Tak 200 Kč. Podle toho, jak jezdím domů, ono se to od toho pak odečítá.
3.	Podle toho, jak pracuju a jak se chovám. Asi 200 Kč.

Tabulka č. 5 Otázka č. 5: Dokážeš se svým kapesným vyjít na celý měsíc?

Respondent	Odpovědi
1.	Jo dokážu, kupuji si cigarety a někdy „malovátka“.
2.	Ani ne. Kupuji si „cigára“ a tak různě.
3.	Ne. Kupuju třeba něco pro „ségru“.

Tabulka č. 6 Otázka č. 6: Měls/mělas možnost chodit na brigády?

Respondent	Odpovědi
1.	Ne.
2.	Jo, doma jsem byl, chodím o víkendech, když jsou prázdniny a tak, ve svém oboru.
3.	Tady teď jsem na brigádě, jakože to patří ke škole, ale o prázdninách ne.

Otázky z této kategorie se týkají financí respondentů. Z odpovědí plyne, že dvěma respondentům kapesné na celý měsíc nevyčází, jelikož dostávají pouhých 200 Kč. Jeden respondent s kapesným na měsíc vyjde, dostává o 100 Kč více, i když to není mnoho. Na otázku, co si za kapesné kupují, mi dva respondenti odpověděli, že cigarety a jeden respondent si kupuje maličkosti a někdy koupí i něco pro sestru. Na brigádu o prázdninách chodí jen jeden z nich, vychovatelka se zmínila, že je velmi šikovný a na praxi jej chválí. Jeden respondent navštěvuje ještě praktickou školu a druhý respondent chodí na praxi v rámci školy pouze přes rok.

Kategorie rodina a přátelé

Odpovědi respondentů jsou zachyceny v tabulkách č. 7 a 8.

Tabulka č. 7 Otázka č. 7: Stýkáš se se svou rodinou?

Respondent	Odpovědi
1.	Jo, s taťkou, babičkou a dědou. Na Vánoce jsme byli doma.
2.	Jo, s mamkou i taťkou. Jezdím k nim o víkendech.
3.	S mamkou, jako třeba na Vánoce, o velkých prázdninách.

Tabulka č. 8 Otázka č. 8: Je ve tvém okolí nějaká osoba, které důvěřuješ a můžeš se na ni v případě nouze obrátit?

Respondent	Odpovědi
1.	Ne, není.
2.	Jo je.
3.	Jo je. Důvěru mám asi ke všem, k celé rodině

Všichni respondenti se alespoň s některými členy rodiny stýkají. Jeden z respondentů jezdí ke svým rodičům pravidelně o víkendech, ostatní respondenti navštěvují své příbuzné pouze o prázdninách. Na otázku, zda mají ve svém okolí osobu, na kterou se mohou obrátit, mi

odpověděli dva respondenti, že taková osoba existuje, pouze v jednom případě nikdo takový v okolí není a respondent se spoléhá pouze sám na sebe.

Kategorie představy a přípravy na odchod z DD

Odpovědi respondentů jsou zachyceny v tabulkách č. 9-14

Tabulka č. 9 Otázka č. 9: Už jsi přemýšlel/a nad odchodem z DD?

Respondent	Odpovědi
1.	Jo, až mi bude osmnáct, tak odtud půjdu pryč.
2.	Moc ještě ne.
3.	Ještě ne.

Tabulka č. 10 Otázka č. 10: Dokážeš si představit, že po odchodu z DD budeš bydlet sám a budeš se starat sám/a o sebe?

Respondent	Odpovědi
1.	Neví se.
2.	Ještě nevím, nepřemýšlel jsem o tom.
3.	Jo.

Tabulka č. 11 Otázka č. 11: Myslíš si, že jsi připraven/a na odchod z DD?

Respondent	Odpovědi
1.	Jo, těším se.
2.	Nevím, ale těšit se těším, asi jo, řekl bych, že jo.
3.	Ne.

Tabulka č. 12 Otázka č. 12: Máš pocit, že tě DD dostatečně připravuje na odchod z DD a do budoucího života?

Respondent	Odpovědi
1.	Jo, někdy vaříme sami a někdy kuchařky vaří. O víkendu a také když jsou prázdniny, vaříme my.
2.	Ani ne, myslím si, že ne.
3.	Ani ne.

Tabulka č. 13 Otázka č. 13: Jak jsi na tom třeba s vařením, praním a domácími pracemi? Dělalí tyto činnosti pracovníci DD nebo je vykonáváte sami?

Respondent	Odpovědi
1.	Žehlit umím, prát ne a vařit taky ještě ne.
2.	Tak když nám tady vaří kuchařky, nepereme si tady, máme pradelny.
3.	Tak já když jsem v tom přípravném bytě, tak tam si dělám všechno sama, kromě toho vaření, to vaříme vždy všichni kromě neděle.

Tabulka č. 14 Otázka č. 14: Už víš, nebo jsi přemýšlel/a kam půjdeš po odchodu z DD?

Respondent	Odpovědi
1.	Půjdu za tatškou. Řekl mi, že jak mě pustí, tak mě vytáhne a půjdu pryč odtud.
2.	Za rodiči, ti se mě vezmou.
3.	K mamce.

Kategorie příprav a představ je nejobsáhlejší, jelikož jsem chtěla zjistit, jakou mají děti představu o své připravenosti k odchodu z DD a zda je DD dostatečně připravuje k tomuto kroku. Z odpovědí respondentů vyplývá, že pouze jeden ze tří respondentů už o odchodu přemýšlel. U tohoto respondenta se vychovatelka zmínila, že se těší, až odejde z DD, ale

nemá reálnou představu o tom, co bude dělat po odchodu. Jeho představa je taková, že se bude starat o babičku, která jej bude živit, ale už nepřemýšlí nad tím, kde budou brát peníze na živobytí a co bude dělat, až babička zemře. Zbylí dva respondenti nad odchodem ještě nepřemýšleli. Co se týká připravenosti k odchodu, tak jeden respondent se k odchodu necítí být připraven a další dva se spíše na odchod jen těší. Žádný z respondentů nemá pocit, že by je DD dostatečně připravoval na odchod. Každodenním činnostem jsou respondenti vedeni většinou o víkendu, kdy si uklízí pokoje a v neděli si sami vaří. Přes týden vše dělají zaměstnanci DD. Jeden z respondentů bydlí v přípravném bytě, který je určen pro přípravu na život po odchodu z DD. Ten si vše dělá sám, umí tedy vařit, žehlit i prát. Díky přípravnému bytu se naučil i částečně hospodařit s penězi. Vychovatelka se zmiňovala, že mu dříve dělalo problémy spočítat si, kolik bude potřebovat na nájem a kolik peněz na potraviny. Ostatní respondenti jsou na tom hůře. Poslední otázka se týkala toho, zda mají respondenti kam jít po opuštění DD. Jelikož se všichni respondenti stýkají s rodinou, jejich odpovědi směřovaly k ní.

5.2 Rozhovor s vychovatelkou DD Bojkovice

Kategorie příprava do života v každodenních činnostech

Tabulka č. 15 Otázka č. 1: Jakým způsobem připravujete děti na samostatný život v každodenních činnostech?

Odpovědi p. vychovatelky

Máme zde prádlenku, která jim pere a tak neumí obsluhovat pračku, ale zase se snažíme, aby si uměly prádlo alespoň vyžehlit. Přes týden si zde nevaříme, na to máme kuchařky, ale třeba večer umývají nádobí po večeři, v neděli si vaří děti samy a někdy i pečou. Každou sobotu probíhá úklid, takže si vysávají a uklízí své pokoje. Jinak máme přípravný byt, kde si děti, které se tam dostanou, samy perou, samy žehlí a učí se i hospodařit. Mají udělané peníze, ze kterých si platí nájem a potraviny, které tady od nás dostanou, a co jim za měsíc zbude, jim p. ředitel přemění na reálné peníze a za ně si pak můžou něco koupit.

Příprava není tak dostatečná, jak by měla být, jelikož většinu věcí dělají zaměstnanci DD. Vychovatelé se dětem snaží vštípit alespoň základní návyky do života. Vše ale záleží na přístupu každého dítěte. Lépe jsou na tom ty děti, které měly možnost pobývat v přípravném bytě, kdy se naučí alespoň trochu samostatnosti, ale ne všechny děti v něm vydrží, jelikož se musí dodržovat pravidla bytu a za jejich porušení se děti vracejí zpět do společných buněk. Hospodařit s penězi děti moc neumí. Jak podotkla p. vychovatelka, tak děti nemají žádný přehled o cenách v obchodech, a tak by nakoupily vše, co jim padne pod ruku. Bohužel by si děti neporadily ani s vyplněním složenky či formuláře, jelikož za ně vše dělají vychovatelky. Pořádají se i kurzy, v nichž by se děti měly naučit všem potřebným věcem, které budou v samostatném životě potřebovat, ale kurzy jsou krátké a pouze jednou do roka, což je podle mého názoru velmi málo

Kategorie pomoc při odchodu z DD

Tabulka č. 16 Otázka č. 2: Pomáháte dětem, které mají odejít z DD se zajištěním bydlení a zaměstnání? Některé DD mají možnost poskytnout svým svěřencům startovací byty, jak je to u vás?

Odpovědi p. vychovatelky

Pokud od nás odcházejí, tak se jim snažíme pomoci tak, že jim například zaplatíme nájem na tři měsíce dopředu. I práci se jim pokoušíme sehnat. Ale oni také při odchodu dostanou finanční výpomoc, která činí 15 000 Kč, a zjistili jsme, že si za ně koupí věci, které zrovna jdou, jako např. mobil, rádio atd. a nenechají si je na nájem, hned je utratí, takže nepřemýšlí vůbec dopředu. A to také s prací, přestanou do ní chodit, pak jim padne i nájem a jsou tam, kde byli.

Ve většině případů jdou ale k rodičům. Bohužel to zázemí doma není nejlepší a tak dopadají špatně.

My takovou možnost zatím nemáme, ale p. ředitel byl domluvený s městským úřadem, že kdybychom chtěli, tak by nám město mohlo poskytnout garsonku na rok.

Tabulka č. 17 Otázka č. 3: Máte přehled o dětech, které opustily váš DD? Vracejí se k vám někdy?

Odpovědi p. vychovatelky

Snažíme se je sledovat, ale většinou skončí jako bezdomovci nebo ve vězení. Ono asi rok by se měl DD o ně ještě starat a zajímat, většinou o nich víme tak tři měsíce a pak už nic. Oni bohužel nepřemýšlí nad tím, že by si mohli dodělat školu, ale hned jak jim padne osmnáct let a jsou třeba ve druhém ročníku, tak od nás odcházejí domů. Doma zjistí, že to moc nefunguje a nejsou peníze, nemá je kdo finančně podporovat, takže končí třeba i na ulici.

Většina těch dětí se stydí k nám vrátit, pokud mají problém, mají strach přijít s tím, že se jim nedaří. Takže se sem nechtějí vracet. Ale pokud se jim daří, tak se pochválit přijdou.

DD se snaží odcházejícím dětem pomoci, jak nejvíce to jde. Pokouší se jim tedy zajistit zaměstnání i bydlení. Ale ne všechny děti si toho váží a ve většině případů to dopadá špatně. Najde se však i několik jedinců, kteří pomoci DD využili správně, jak uvedla p. vychovatelka, sehnali chlapci bydlení i zaměstnání a podařilo se mu tak uchytit ve světě dospělých. Do DD se rád vrací a nyní už má rodinu. V jeho šlépějích pokračoval i jeho kamarád, který jej měl za vzor, a také se mu podařilo postavit se na vlastní nohy.

Jak jsem již uvedla, děti se k nim většinou nevracejí, jelikož se stydí za to, jak dopadly, ale najdou se i výjimky. Jako příklad uvedla p. vychovatelka chlapce, který i přes své problémy přišel zpět do DD a ten mu opět pomohl, ale bohužel to nemělo žádný výsledek a chlapec dopadl stejně jako před tím.

5.3 Rozhovory s klienty domů na půl cesty

Výzkumná otázka: Jaký je zpětný pohled klientů DPC na přípravu DD k odchodu z něj?

Kategorie přítomnost a minulost

Odpovědi respondentů jsou zachyceny v tabulkách č. 18-20

Tabulka č. 18 Otázka č. 1: Jak ses do domova na půl cesty dostal/a?

Respondent	Odpovědi
1.	Když jsem otěhotněla, tak jsem byla měsíc v „kojeňáku“, pak dva měsíce u kamarádky a pak mi volala sociální pracovnice z DD, že se budu mít možnost se nastěhovat sem do domova na půl cesty.
2.	Dostal jsem se sem proto, že jsem šel studovat školu. Přišel jsem z jiného domova na půl cesty a tam jsem přišel z Prahy, kde jsem měl podnájem a práci, ale ten podnájem mi padnul.
3.	Z DD z Tišnova, po vyučení.

Tabulka č. 19 Otázka č. 2: Jakou školu jsi studoval/a?

Respondent	Odpovědi
1.	Prodavačku, nemám ji dostudovanou.
2.	Provozní techniku, střední školu mám strojního zámečníka.
3.	Střední odborné učiliště, provoz služeb.

Tabulka č. 20 Otázka č. 3: Co momentálně děláš? Pracuješ x nepracuješ x studuješ?

Respondent	Odpovědi
1.	Momentálně jsem na mateřské.
2.	Studuji, obor provozní technika.
3.	Nepracuji.

Tato kategorie zachycuje příchod do domova na půl cesty, momentální stav a vzdělání respondentů. Nelze říci, že všem do DPC pomohl dětský domov. U dvou respondentů se zasloužil při hledání nového bydlení jejich DD, ale jeden respondent si musel vyhledat bydlení sám, jelikož mu DD nijak nepomohl. Jeho cesta do DPC byla dlouhá. Z Bratislavy, kde v DD pobýval, se přestěhoval do Prahy, kde si našel podnájem a práci. Bohužel mu podnájem padl a neměl kde bydlet. Odešel tedy do DPC v Praze a poté se přestěhoval do DPC do Brna, kde v současnosti bydlí. Co se týká vzdělání, tak dva respondenti mají dokončenou SOŠ a pouze jedna respondentka svůj obor nedokončila, jelikož otěhotněla. Momentálně jen jeden z respondentů studuje, žádný z nich nepracuje, protože jeden respondent práci najít nemůže, je registrovaný na úřadu práce a čeká na vhodnou pracovní příležitost a poslední z respondentů je na mateřské dovolené.

Kategorie finance

Odpovědi respondentů jsou zachyceny v tabulkách č. 21-23

Tabulka č. 21 Otázka č. 4: Už jsi zažil/a období nezaměstnanosti?

Respondent	Odpovědi
1.	Ještě jsem ani nepracovala, jen jsem dělala praxi v rámci školy.
2.	Jo, už jsem byl nezaměstnaný, půl roku a výš.
3.	Jsem na úřadu práce.

Tabulka č. 22 Otázka č. 5: Dostal/a ses už do finanční tísně? Jak jsi ji řešil/a?

Respondent	Odpovědi
1.	Ano, to při mateřské, kdy mi půl roku posílala škola peníze, asi 700 Kč a já jsem nevěděla, že po půl roce mi pak má posílat peníze „sociálka“ a že si to musím vyřídit. Pak jsem si zavolala na „sociálku“, vyplnila papíry a oni mi vše zpětně proplatili.
2.	Jo, dostal jsem se, nemám pořád peníze. Tak chodil jsem na brigády, přes agenturu.
3.	Ne, nedostala.

Tabulka č. 23 Otázka č. 6: Jak vycházíš se svými financemi?

Respondent	Odpovědi
1.	Dobře, já moc neutratím.
2.	Špatně. Všechno poplatím a nic skoro nemám.
3.	Dobře, mně chodí částečně invalidní důchod a příspěvek na péči.

Zde se zaměřuji na finanční situaci respondentů. Ačkoli mě to překvapilo, tak pouze jeden respondent se svými financemi nevychází, jelikož studuje a dostává pouze příspěvek na dítě. Ostatní jsou na tom podle svých slov dobře. Období nezaměstnanosti nyní prožívají všichni, protože jak jsem už zmínila, tak jeden respondent studuje, další je na mateřské a poslední z respondentů je evidován na úřadu práce. Do finanční tísně se dostali už dva respondenti, kdy jeden z nich nemohl najít práci, a tak se snažil pracovat alespoň brigádně a druhý respondent nevěděl, že si musí podat žádost o příspěvek na úřadě. Poslední z respondentů se do finanční tísně nedostal, protože pobírá příspěvek na péči a částečný invalidní důchod, ze kterého zaplatí nájem a zbytek má pro svou vlastní potřebu.

Kategorie rodina a přátelé

Odpovědi respondentů jsou zachyceny v tabulkách č. 24-26

Tabulka č. 24 Otázka č. 7: Je ve tvém okolí nějaká osoba, které důvěřuješ a můžeš se na ni v případě nouze obrátit?

Respondent	Odpovědi
1.	Není.
2.	Není.
3.	Jo je, vychovatelka a přítel.

Tabulka č. 25 Otázka č. 8: Stýkáš se se svou rodinou?

Respondent	Odpovědi
1.	Tak můj bratr je v DD, někdy za ním jezdím, sestru mám tady ve Zlíně a jinak svou rodinu moc neznám.
2.	Ne, nejsou tady, jsou to neznámí lidé. Znal jsem bratra i sestru, ale oni jsou někde pryč.
3.	Já nemám rodinu, jen sestru a ta je ještě v DD.

Tabulka č. 26 Otázka č. 9: Máš partnera? Jaké má vzdělání, pracuje?

Respondent	Odpovědi
1.	Ne, nemám.
2.	Ne, nemám.
3.	Ano, mám, jsme na tom stejně, nepracuje a je vyučený kuchař.

Bohužel ani jeden z respondentů se nestýká se svými rodiči. Dva respondenti jsou v kontaktu se svými sourozenci, kteří jsou ještě v DD, a jeden respondent není v kontaktu s nikým ze své rodiny. Pouze jeden respondent má partnera, který je bohužel také bez práce a zbylí dva respondenti jsou sami, bez partnerů. Jen jeden respondent se má na koho v případě nouze obrátit. Oporou mu je partner a vychovatelka v DPC.

Kategorie představy a přípravy na odchod z DD

Odpovědi respondentů jsou zachyceny v tabulkách č. 27-32

Tabulka č. 27 Otázka č. 10: Vracíš se někdy do DD?

Respondent	Odpovědi
1.	Ano, vracím.
2.	Ne, je to na Slovensku, takže daleko.
3.	Jo, často.

Tabulka č. 28 Otázka č. 11: Myslíš si, že tě DD dostatečně připravil na odchod do samostatného života?

Respondent	Odpovědi
1.	Jo, to jo.
2.	Ne, nepřipravil. Vařit neumím, když jsem měl platit složenky, tak jsem vůbec nevěděl.
3.	Jo, povídali nám, jak se máme připravit do budoucnosti, jak se shání práce, na koho se máme obrátit.

Tabulka č. 29 Otázka č. 12: Jakým způsobem ti DD pomohl při odchodu? Pomohl ti např. s hledáním zaměstnání, bydlení ...?

Respondent	Odpovědi
1.	Zařídili mi „kojeňák“ a pak, že bych měla jít do domova pro matky, ale tam jsem jít nechtěla, tak jsem skončila u kamarádky.
2.	Moc ne, nepomáhal.
3.	Pomohli mi najít domov na půl cesty, zaměstnání až tady.

Tabulka č. 30 Otázka č. 13: Měl/a jsi představu o budoucím životě před odchodem z DD?

Respondent	Odpovědi
1.	Ne, vůbec.
2.	Že si najdu rychle práci a bydlení.
3.	Ne, jen to, že si najdu hodného, milého a slušného partnera.

Tabulka č. 31 Otázka č. 14: Máš představu o tom, co budeš dělat, až opustiš tento domov?

Respondent	Odpovědi
1.	Bude to těžké, dívala jsem se na pronájmy bytu, ale to bych sama nezvládla.
2.	Měl bych si najít práci, ale kde, to nevím.
3.	Představu mám takovou, že mám zažádáno o byt od města a buď budeme bydlet s přítelem spolu, protože on má dědit byt po babičce, nebo dostanu byt od města.

Tabulka č. 32 Otázka č. 15: Je něco, co bys chtěl/a změnit?

Respondent	Odpovědi
1.	Určitě, aby se otec alespoň k dítěti lépe choval.
2.	Možná do zahraničí bych chtěla odjet.
3.	Je toho plno. Jednu změnu, kterou bych chtěla, ta nepůjde, to nevléčit se z nemoci, ale u mě je těžké přestat kouřit.

Odpovědi na otázky z poslední kategorie mi posloužily jako zpětný pohled na DD, kdy všichni respondenti už mají zkušenosti s odchodem z DD a mohou tedy posoudit jeho přípravu a pomoc při odchodu z něj.

Dva respondenti se do DD vracejí, nejen proto, že tam navštěvují své sourozence, ale i z toho důvodu, že na DD vzpomínají v dobrém. Pouze jeden respondent se DD nevrací, jelikož pochází ze Slovenska, a tak je pro něj DD daleko. U dvou respondentů jsem se setkala s kladným hodnocením DD při přípravě na odchod z něj. V jednom případě respondent s DD nebyl vůbec spokojen. Dvěma respondentům DD pomáhal shánět bydlení, u jednoho z nich to byl kojenecký ústav a u druhého DPC. Třetímu respondentovi DD nepomohl při odchodu v žádné oblasti, tedy ani v bydlení ani v hledání zaměstnání. Představu o budoucím životě po odchodu z DD měli dva respondenti. Jeden z nich si chtěl najít hlavně práci a bydlení, což se mu z počátku podařilo, ale bohužel mu bydlení dlouho nevydrželo a s prací nebyl spokojený, proto odešel do DPC a nyní si rozšiřuje vzdělání. Druhý respondent si představoval, že najde milého, hodného a šikovného partnera, což se mu také podařilo a poslední respondent neměl vůbec žádnou představu, co bude, až z DD odejde. Všichni respondenti mají své představy o tom, co by asi měli udělat, až opustí DPC. Dva z nich by chtěli mít své vlastní bydlení, ale asi jen jednomu z nich se to podaří uskutečnit, protože má partnera, který by měl zdědit byt po babičce a ještě jako záložní plán mají požádáno o přidělení bytu městem. Druhý respondent se musí spoléhat sám na sebe a nemyslí si, že by mohl pronájem bytu finančně utáhnout. Třetí z respondentů má představu takovou, že si musí najít hlavně zaměstnání, ale už bohužel neví kde a jak v dnešní době. Každý z respondentů by si přál něco změnit. První by chtěl, aby se otec začal starat o jejich společné dítě a finančně jim i vypomohl. Druhý respondent by chtěl odjet do zahraničí, aby si finančně polepšil a třetí respondent by chtěl jednu velkou změnu, se kterou se nedá bohužel nic dělat. Respondent má totiž mozkové onemocnění zvané epilepsie. A další změnu, kterou by chtěl a může uskutečnit, je omezit kouření.

6 SHRnutí VÝSLEDKŮ

Cílem mé bakalářské práce bylo zjistit co nejvíce informací k problematice o odchodu dětí z DD. Zaměřila jsem se na Dětský domov Bojkovice, na Domov na půl cesty „Pod křídly“ ve Valašském Meziříčí a na Domov na půl cesty v Brně. Výzkumným vzorkem mi bylo celkem 7 respondentů. Čtyři respondenti se nacházeli v DD v Bojkovicích, jeden v DPC ve Valašském Meziříčí a zbylí dva respondenti pocházeli z DPC v Brně. Rozhovory jsem rozdělila do tří následujících kategorií: na rozhovory s dětmi z DD, na rozhovor s vychovatelkou DD a rozhovory s klienty DPC. U rozhovorů s dětmi z DD a klientů z DPC jsem otázky dělila do dalších čtyř kategorií. U rozhovoru s vychovatelkou z DD jsem vytvořila kategorie dvě.

Ve výzkumu jsem se zabývala těmito otázkami, na které mi měl také odpovědět.

Jaká je připravenost dětí z DD na běžný život po odchodu z tohoto zařízení?

Jak probíhá příprava na odchod dětí v DD v Bojkovicích a v čem jim DD pomáhá při odchodu z něj?

Jaký je zpětný pohled klientů DPC na přípravu DD k odchodu z něj?

Děti z dětských domovů jsou do samostatného života připravovány většinou jen v základních úkonech, jako je úklid, vaření, žehlení, praní. Ale i tyhle činnosti nemusí zvládat všichni, záleží pouze na individuálním přístupu dítěte. Větší problém dětem dělá hospodaření s penězi, zařizování potřebných věcí na úřadech a celková komunikace s okolním světem. Děti nemají přehled o cenách zboží v obchodech, peníze by hned utratili za to, co jim jako první padne pod ruku, pokud dostanou větší finanční obnos, nepřemýšlí dopředu a peníze utratí většinou za zbytečné věci. Pokud by měly vyplnit složenku, či jinou dokumentaci, většina by to nesvedla, nikdo je tomu řádně neučí, ve škole se těmto věcem věnuje jen pár vyučovacích hodin, kde tomu děti stejně nepřikládají velkou pozornost a v DD za ně tyto záležitosti vyřizují vychovatelé. Dle mého názoru by měli vychovatelé brát děti více do společnosti. Nakupovat s nimi, aby získaly přehled, o cenách v obchodech, měly by s vychovatelem společně vyřizovat a vyplňovat přihlášky, složenky či jiné dokumenty, vychovatelé by si měli s dětmi více povídat o těchto věcech a udělovat jim užitečné rady do budoucna. Také by se měl zvýšit počet kurzů, které se zaměřují na přípravu dětí do života po odchodu z DD.

Dětský domov v Bojkovicích se snaží dětem vštěpovat základní návyky do života. Bohužel většinu činností za děti provádějí zaměstnanci DD. Je zřejmé, že přes týden by si děti vařit nemohly, samy si děti vaří jen v neděli a o prázdninách, někdy i pečou. Ale ne všechny děti by svedly úplně samy navařit. Přes týden děti umývají nádobí nebo podlahu po večeři. Na praní zde mají pradelku, takže zapnout pračku většina z nich neumí. Proto se vychovatelé snaží, aby si alespoň samy oblečení vyžehlily. Přes víkend probíhá úklid, kdy děti vysávají, utírají prach a dělají si pořádek ve svém pokoji. DD má k dispozici přípravný byt, kam mohou děti od 16 let. Zde si „nájemníci“ vše dělají sami. Sami si perou, žehlí, vaří a učí se hospodařit s penězi. Mají vyrobené peníze, za které platí nájem a u vychovatelů nakupují potraviny, ze kterých žijí celý měsíc. Peníze, které si ušetří, jim pan ředitel přemění na peníze reálné a za ně si pak mohou koupit, co chtějí. Takže děti, které mají možnost bydlet v tomto přípravném bytě, jsou na tom se samoobsluhou lépe, než děti ostatní. Při odchodu z DD jim DD hledá zaměstnání a bydlení. Většina dětí odchází do původních rodin. Ostatním dětem, které se nemají kam vrátit, DD zaplatí nájem na tři měsíce dopředu. Děti dostávají i finanční výpomoc, která činí 15 000 Kč, ale tu děti prý většinou utratí za nepotřebné věci a nenechají si peníze na další nájem. Nejdůležitější je udržet si zaměstnání. Pokud se jim to povede, většinou se pak postaví na vlastní nohy.

Většině klientů z DPC do tohoto zařízení pomohl jejich DD. Jen v jednom případě si klient toto zařízení vyhledal sám. Dva klienti mají kladný vztah k DD, ve kterém bydleli, dokonce se do něj i vracejí na návštěvy. DD je podle jejich slov připravil do samostatného života celkem dobře. Naučili se tam jak vařit, práť i žehlit, vychovatelé si s nimi vykládali, kde a jak hledat práci, učili je i hospodařit s penězi. Při odchodu jim DD zajistil bydlení, jak už jsem se zmínila, ale zaměstnání už bohužel ne. Jeden z klientů s DD, kde pobýval, není vůbec spokojen. Tvrdí, že mu jeho DD nijak nepomohl při hledání bydlení a zaměstnání. Dokonce se ani necítí, že by jej na odchod dostatečně připravil. Neumí prý dostatečně vařit, když měl jít platit složenku, nevěděl jak. Na DD nevzpomíná rád.

Vzhledem k mému nevelkému výzkumnému vzorku nelze výzkumné závěry zobecňovat na celou populaci.

ZÁVĚR

Dětský domov je typ školského zařízení, který je součástí systému ústavní výchovy. Dětské domovy prošly řadou změn. Od roku 2002 se všechny přetransformovaly na dětské domovy rodinného typu. Usilují tedy o navození harmonického prostředí domova pro děti, které vlastní domov postrádají. Snaží se dětem poskytnout zázemí, jistotu, péči, výchovu a vzdělání. Ale i přes veškerou snahu, ten „pravý domov“ jim nenahradí. Navíc děti, které vyjdou z DD, jsou jím určitým způsobem poznamenány. Největším problémem, v současné době i hodně diskutovaným, je problematika odchodu dětí z dětských domovů a jejich příprava k odchodu samotnému. Tomuto tématu jsem se věnovala i ve své bakalářské práci, ke kterému mě přivedla praxe v jednom z DD. Cílem mé práce bylo zjistit, co nejvíce informací o přípravě dětí na odchod z DD. Vzhledem k mé malé informovanosti o tomto tématu, jsem byla překvapena, o jak závažný problém jde. Ačkoli se DD snaží, aby své svěřence připravili do samostatného života co nejlépe, tak mnohým z nich se nedaří po odchodu z DD uchytit.

Po opuštění ústavní výchovy se mnoho mladých lidí potýká s problémy, se kterými si neví rady, a potřebují pomoc. Těmto lidem by se měla dostat následná péče, kterou by měli zajišťovat například sociální kurátoři. Měli by mít dohled nad mladými lidmi, kteří opustili ústavní výchovu a měli by jim pomáhat při řešení problémů, pokusit se jim najít první zaměstnání, popřípadě bydlení. Jak už jsem se jednou zmiňovala, kurátorů je velmi málo, dle statistik je jich asi jen 500 na celou Českou republiku, měl by se tedy navýšit i jejich počet. Pomoc mladým lidem se snaží poskytovat i neziskové organizace, které své projekty zaměřují na podporu dětí, které odcházejí, nebo odešly z ústavní péče, ale i těch je velmi málo. Proto by bylo vhodné tuto problematiku začít opravdu řešit, a nejen o ní pouze mluvit.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- [1] GABRIEL, Z., NOVÁK, T., *Psychologické poradenství v náhradní rodinné péči*. Praha: Grada, 2008. ISBN 978-80-247-1788-3.
- [2] HENDL, J., *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7367-040-2.
- [3] JÁNSKÝ, J., *Problémové dítě a náhradní výchovná péče ve školských zařízeních*, Hradec Králové: Gaudeamus, 2004. ISBN 80-7041-114-7.
- [4] KOVAŘÍK, J. a kol., *Náhradní rodinná péče v praxi*, Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-957-7.
- [5] MATĚJÍČEK, Z., a kol., *Osvojení a pěstounská péče*, Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-637-3.
- [6] MATĚJÍČEK, Z., *Náhradní rodinná péče*, Praha: Portál, 1999. ISBN 80-7178-304-8.
- [7] MATĚJÍČEK, Z., *O rodině vlastní, nevlastní a náhradní*, Praha: Portál, 1994. ISBN 80-85282-83-6.
- [8] MATOUŠEK, O., *Slovník sociální práce*, Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-549-0.
- [9] MATOUŠEK, O., *Mládež a delikvence*, Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-771-X.
- [10] MATOUŠEK, O., *Ústavní péče*, Praha: Slon, 1999. ISBN 80-85850-76-1.
- [11] MIOVSKÝ, M., *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*, Praha: Grada, 2006. ISBN 80-247-1362-4.
- [12] MOJŽÍŠOVÁ, A., *Kapitoly sociální práce v praxi*, České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Zdravotně sociální fakulta, 2008. ISBN 978-80-7394-074-4.
- [13] NOVOTNÁ, V., FEJT, V., *Sociálně-právní ochrana dětí a mládeže*, Praha: Univerzita Jana Amose Komenského Praha, 2009. ISBN 978-80-86723-77-8.
- [14] PROVAZNÍKOVÁ, H., *Náhradní rodinná péče*, Praha: Česká společnost na ochranu dětí, 2002. ISBN 80-238-9451-X.
- [15] ŠVANCAR, Z., BURIÁNOVÁ, J., *Speciálně pedagogické problémy ústavní a ochranné výchovy*, Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1988.

[16] VAŠŤATKOVÁ, J., *Rodina a náhradní rodinná péče*, Olomouc: Hanex, 2008. ISBN 978-80-7409-013-4.

Další zdroje

<http://www.trestni-rizeni.com/ZR/zr-obs.html> [citováno dne: 8. 2. 2010]

<http://www.portal.cz/scripts/detail.php?id=4684> [citováno dne: 15. 2. 2010]

<http://aplikace.msmt.cz/PDF/sb048-02.pdf> [citováno dne: 25. 2. 2010]

<http://www.mujsbyt.org/clanek.php?menu=13&menu1=20&menu2=13> [citováno dne: 14. 3. 2010]

<http://www.dumnapulicesty.cz/?page=prijeti> [citováno dne: 20. 3. 2010]

<http://www.mchp.cz/strediska/ubytovna.htm> [citováno dne: 20. 3. 2010]

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

NRP Náhradní rodinná péče

PP Pěstounská péče

DD Dětský domov

DPC Domov na půl cesty

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek 1. přehled variant bydlení	26
--	----

SEZNAM TABULEK

Tabulka č. 1 *Otázka č. 1: Jakou studuješ školu? – s. 37*

Tabulka č. 2 *Otázka č. 2: Plánuješ další, navazující studium? – s. 37*

Tabulka č. 3 *Otázka č. 3: Chtěl/a by ses svému oboru v budoucnu věnovat? - s. 37*

Tabulka č. 4 *Otázka č. 4: Mohla bych se tě zeptat, kolik dostáváš kapesného? - s. 38*

Tabulka č. 5 *Otázka č. 5: Dokážeš se svým kapesným vyjít na celý měsíc? – s. 38*

Tabulka č. 6 *Otázka č. 6: Měls/mělas možnost chodit na brigády? – s. 38*

Tabulka č. 7 *Otázka č. 7: Stýkáš se se svou rodinou? - s. 39*

Tabulka č. 8 *Otázka č. 8: Je ve tvém okolí nějaká osoba, které důvěřuješ a můžeš se na ni v případě nouze obrátit? – s. 39*

Tabulka č. 9 *Otázka č. 9: Už jsi přemýšlel/a nad odchodem z DD? - s. 40*

Tabulka č. 10 *Otázka č. 10: Dokážeš si představit, že po odchodu z DD bydlet sám a budeš se starat sám/a o sebe? – s. 40*

Tabulka č. 11 *Otázka č. 11: Myslíš si, že jsi připraven/a na odchod z DD? – s. 40*

Tabulka č. 12 *Otázka č. 12: Máš pocit, že tě DD dostatečně připravuje na odchod z DD a do budoucího života? - s. 41*

Tabulka č. 13 *Otázka č. 13: Jak jsi na tom třeba s vařením, praním a domácími pracemi? Dělaží tyto činnosti pracovníci DD nebo je vykonáváte sami? – s. 41*

Tabulka č. 14 *Otázka č. 14: Už víš, nebo jsi přemýšlel/a, kam půjdeš po odchodu z DD? – s. 41*

Tabulka č. 15 *Otázka č. 1: Jakým způsobem připravujete děti na samostatný život v každodenních činnostech? - s. 42*

Tabulka č. 16 *Otázka č. 2: Pomáháte dětem, které mají odejít z DD se zajištěním bydlení a zaměstnání? Některé DD mají možnost poskytnout svým svěřencům startovací byty, jak je to u vás? - s. 43*

Tabulka č. 17 *Otázka č. 3: Máte přehled o dětech, které opustily váš DD? Vrací se k vám někdy? - s. 44*

Tabulka č. 18 *Otázka č. 1: Jak ses do domova na půl cesty dostal/a? – s. 45*

Tabulka č. 19 *Otázka č. 2: Jakou školu jsi studoval/a? – s. 45*

Tabulka č. 20 *Otázka č. 3: Co momentálně děláš? Pracuješ x nepracuješ x studuješ? - s. 45*

Tabulka č. 21 *Otázka č. 4: Už jsi zažil/a období nezaměstnanosti? - s. 46*

Tabulka č. 22 *Otázka č. 5: Dostal/a ses už do finanční tísně? Jak jsi ji řešil/a? – s. 46*

Tabulka č. 23 *Otázka č. 6: Jak vycházíš se svými financemi? - s. 47*

Tabulka č. 24 *Otázka č. 7: Je ve tvém okolí nějaká osoba, které důvěřuješ a můžeš se na ni v případě nouze obrátit? – s. 47*

Tabulka č. 25 *Otázka č. 8: Stýkáš se se svou rodinou? - s. 48*

Tabulka č. 26 *Otázka č. 9: Máš partnera? Jaké má vzdělání, pracuje? – s. 48*

Tabulka č. 27 *Otázka č. 10: Vracíš se někdy do DD? – s. 48*

Tabulka č. 28 *Otázka č. 11: Myslíš si, že tě DD dostatečně připravil na odchod do samostatného života? - s. 49*

Tabulka č. 29 *Otázka č. 12: Jakým způsobem to DD pomohl při odchodu? Pomohl ti např. s hledáním zaměstnání, bydlení ...? - s. 49*

Tabulka č. 30 *Otázka č. 13: Měls/mělas představu o budoucím životě před odchodem z DD?*

Tabulka č. 31 *Otázka č. 14: Máš představu o tom, co budeš dělat, až opustíš tento domov? - s. 50*

Tabulka č. 32 *Otázka č. 15: Je něco, co bys chtěl/a změnit? – s. 50*

SEZNAM PŘÍLOH

P I. Seznam kladených otázek

P II. Rozhovor s respondentem č. 1

P III. Rozhovor s respondentem č. 2

P IV. Rozhovor s respondentem č. 3

P V. Rozhovor s respondentem č. 4

P VI. Rozhovor s respondentem č. 5

P VII. Rozhovor s respondentem č. 6

P VIII. Rozhovor s respondentem č. 7

PŘÍLOHA I: SEZNAM KLADENÝCH OTÁZEK

Otázky určené pro děti v DD

Kategorie přítomnost a budoucnost:

1. Jakou studuješ školu?
2. Plánuješ ještě další, navazující studium?
3. Chtěl/a by ses svému oboru v budoucnu věnovat?

Kategorie finance

4. Mohla bych se tě zeptat, kolik dostáváš kapesného?
5. Dokážeš vyjít se svým kapesným na celý měsíc?
6. Měls/mělas možnost jít na brigádu?

Kategorie rodina a přátelé

7. Stýkáš se se svou rodinou?
8. Je ve tvém okolí nějaká osoba, které důvěřuješ a můžeš se na ni v případě nouze obrátit?

Kategorie představy a přípravy na odchod z DD

9. Už jsi přemýšlel/a nad odchodem DD?
10. Dokážeš si představit, že po odchodu z DD budeš bydlet sám/sama a starat se sám/sama o sebe?
11. Myslíš si, že jsi připraven/a na odchod z DD?
12. Máš pocit, že tě DD dostatečně připravuje na odchod z DD a do budoucího života?
13. Jak jsi na tom třeba s vařením, praním a domácími pracemi? Dělají tyto činnosti pracovníci DD nebo je vykonáváte sami?
14. Už víš, nebo jsi přemýšlel/a, kam půjdeš po odchodu z DD?

Otázky určené pro klienty DPC

Kategorie přítomnost a minulost

1. Jak ses do domova na půl cesty dostal/a? Jak dlouho zde bydlíš?
2. Jakou školu jsi studoval/a?
3. Co momentálně děláš? Pracuješ x nepracuješ x studuješ?

Kategorie finance

4. Už jsi zažil/a období nezaměstnanosti?
5. Dostal/a ses už do finanční tísně? Jak jsi ji řešil/a?
6. Jak vycházíš se svými financemi?

Kategorie rodina a přátelé

7. Je ve tvém okolí nějaká osoba, které důvěřuješ a můžeš se na ni v případě nouze obrátit?
8. Stýkáš se se svou rodinou?
9. Máš partnera? Jaké má vzdělání, pracuje?

Kategorie představy a přípravy na odchod z DD

10. Vracíš se ještě někdy do dětského domova?
11. Myslíš si, že tě DD dostatečně připravil na odchod do samostatného života?
12. Jakým způsobem ti DD pomohl při odchodu? Pomohl ti např. s hledáním zaměstnání, bydlení...?
13. Jakou jsi měl/a představu o budoucím životě před odchodem z DM?
14. Máš nějakou představu o tom, co budeš dělat, až opustíš tento domov?
15. Je něco, co bys chtěl/a změnit?

Otázky určené pro vychovatelku DD v Bojkovicích

Kategorie příprava do života v každodenních činnostech

1. Jakým způsobem připravujete děti na samostatný život v každodenních činnostech?

Kategorie pomoc při odchodu z DD

2. Pomáháte dětem, které mají odejít z DD se zajištěním bydlení a zaměstnání?
3. Máte přehled o dětech, které opustily váš DD? Vracejí se k vám někdy?

PŘÍLOHA II: ROZHOVOR S RESPONDENTEM Č. 1

Dívka 17, let

Jako první bych se tě třeba zeptala, jakou studuješ školu?

Já teďkom ještě nic, já jsem ještě v osmičce.

Plánuješ, že pak půjdeš na nějaký obor?

To já ještě nevím, ale říkali mi, že půjdu do Zlína. Na kuchaře, nebo tak něco.

V DD dostáváte kapesné, že jo, můžu se tě tedy zeptat, kolik ho dostáváš?

Tři stovky na měsíc.

Vystačíš si s kapesným na celý měsíc? Ušetříš si z něj něco, co si potom kupuješ?

Jó, vystačím, kupuji si cigarety a někdy malovátka.

Na brigády chodíš, máte možnost?

Ne, nechodím.

Se svou rodinou se stýkáš? A s kým konkrétně? Jezdíváš k nim domů?

Jo, s taťkou, babičkou a dědou. Jo, byli jsme, na Vánoce jsme byli.

Je ve tvém okolí osoba, na kterou se můžeš v případě nouze obrátit, svěřit se jí?

Ne - e.

A už jsi teda přemýšlela nad tím odchodem z DD?

Jó, až půjdu pryč, tak půjdu no.

A už jsi přemýšlela, kam pak půjdeš? A už jste se domlouvali, že za ním můžeš jít? A kde taťka bydlí?

Půjdu za taťkou. Řekl mně, že jak mě pustí, tak mě vytáhne a už půjdu pryč. Bydlí v Brně.

A myslíš si, že jsi na odchod z DD nepřipravena? I po psychické stránce?

Jo, no těším se.

Máš ten pocit, že tě DD připravuje na odchod z DD do budoucna? Že se tady naučíte domácím pracím atd.?

Jó, někdy vaříme sami a někdy kuchařky vaří. My vaříme o víkendu, a když jsou prázdniny.

Umiš teda prát, žehlit, vařit?

Žehlit jo, prát asi ještě ne a vařit taky ještě ne.

Děkuji ti za rozhovor.

PŘÍLOHA III: ROZHOVOR S RESPONDENTEM Č. 2

Chlapec, 17 let

Jakou teda studuješ školu?

Kuchař-číšník.

Plánuješ ještě další navazující studium?

Nó, nadstavbu bych chtěl zkusit, abych měl maturitu.

A chtěl by ses svému oboru věnovat?

Ani né, nebaví mě moc.

A kapesného, kolik dostáváš?

Dvě stovky, podle toho jak jezdím domů. Ono se to pak odečítá.

Dokážeš s ním vyjít na celý měsíc? Co si za něj kupuješ?

Ani ne. Kupuju si cigára a tak různě.

Na brigádu chodíš, máte možnost?

Jo, doma jsem byl. Chodím o víkendech, když jsou prázdniny, ve svém oboru.

A s rodinou se stýkáš? A kde bydlíš?

Jo, s mamkou i taťkou. Bydlíš ve Vápenicích.

Ve svém okolí máš osobu, na kterou se můžeš obrátit, když budeš potřebovat?

Jo, určitě. Kamarádi i rodiče.

Nad odchodem z DD už jsi přemýšlel?

Ani ne.

A to že se budeš po odchodu starat sám o sebe, si dokážeš představit?

Ne, nepřemýšlel jsem o tom. Ještě nevím.

A myslíš, že jsi na ten odchod z DD připraven. Jestli se těšíš? A neuvažoval jsi třeba, že bys tady zůstal a dostudoval? Je tady ta možnost?

Tak těším se, asi jo. Studoval, to právě ještě nevím, to se ještě domluvím s ředitelem co a jak. Záleží na mně.

A myslíš si, že tě DD připravuje na odchod do budoucna?

Ani ne, já myslím, že ne.

A jak jsi na tom s vařením, praním a celkově s domácími pracemi? A co úklid, mytí nádobí?

S vařením vlastně, když nám tady vaří kuchařky všechno, nepereme si tu, na to máme pradleny. No tak to jo.

A ty už jsi přemýšlel, kam půjdeš po odchodu?

Jó, za rodičama.

Děkuji ti za rozhovor.

PŘÍLOHA IV: ROZHOVOR S RESPONDENTEM Č. 3

Dívka, 17 let

První bych se tě zeptala, jakou studuješ školu?

Tak, to kdybych si pamatovala, v Hradišti, teda v Brodě, jo pekařku.

A chtěla by ses svému oboru věnovat?

Jo.

A plánuješ po pekařce další studium, navazující?

Jo, budu chodit ještě na ten tříletý obor, jako na pekařku.

No a co se týče kapesného, můžu se tě zeptat, kolik dostáváš? Na měsíc, kolik dostaneš?

Podle toho jak. To já nevím, to oni nám posílají. Podle toho jak pracuju a jak se chovám. Tak dvě stovky.

A vyjdeš s ním na celý měsíc? A za co nejmíc utrácíš?

Ani ne. Já nevím, většinou takové p....., pro ségru a tak.

A měla jsi už možnost jít na nějakou brigádu? A přes prázdniny?

Tady teď jsem na brigádě. U Kurtinů, jakože to patří k té škole. To ne, nechodím.

A se svou rodinou se stýkáš? S kým? A taťka?

Jó, s mamkou. Jako třeba na Vánoce, na velké prázdniny a tak. Ne.

A je ve tvém okolí nějaká osoba, na kterou se můžeš spolehnout, nebo obrátit? Ke komu máš největší důvěru?

Jo je, jako tady? Asi ke všem, k celé rodině.

A už si přemýšlela nad tím odchodem z DD?

Ještě ne.

A dokážeš si představit, že po tom odchodu budeš bydlet sama a starat se sama o sebe?

Jo.

A myslíš, že jsi na ten odchod z DD připravena?

Nee.

A máš pocit, že tě DD připravuje na odchod?

Ani ne.

A jak jsi na tom s domácími pracemi? Vařením, praním? Na jak dlouho přípravný byt máte? Od kolika se tam může jít? Tím pádem se umíš o sebe postarat? Tak to tě DD dobře připravuje, když všechno umíš, ne?

Já když sem v tom přípravném bytě, tam si dělám úplně všechno sama, kromě toho vaření. Akorát vždycky vaříme tady, jenom v tu neděli ne. Dokud tam neuděláme nějaký průser třeba nebo něco. Do té doby tam budeme. Od 16 let, tam můžou jít jenom učni. Jo, umím.

No kdyby mě tam pořád nebuzerovali, že tam mám bordel...

A už jsi přemýšlela, kam půjdeš po odchodu z DD? A kde bydlí mamka?

K mamce. V Brně.

Děkuji ti za rozhovor.

PŘÍLOHA V: ROZHOVOR S RESPONDENTEM Č. 4

Vychovatelka DD v Bojkovicích

Zeptala bych se Vás tedy, jakým způsobem děti připravujete na samostatný život po odchodu z DD v těch každodenních běžných činnostech?

Tak v každodenních činnostech, pokud je třeba prádlo, tak se snažíme, aby si to třeba sami vyžehlili, ale protože tady máme pradlenku, která jim to prádlo vlastně vypere, takže oni neumí zacházet s tím praním. Neumí zapnout pračku a tak no, to je horší. Ale je tady přípravný byt, kde vlastně ta M. B., když se tam dostane, tak tam pračku má, tam jí to vysvětlíme a sama si pere, sama si žehlí a snaží se v tom přípravném bytě ty penízky si jako šetřit a vlastně musí platit i to nájemné. Mají fixní peníze, to jsou takové udělané penízky, oni si musí zaplatit inkaso, jak kdyby žili v tom bytečku jako samostatně. Musí si vlastně žehlit, prát a chodí si na potraviny, které si musí taky platit za ten měsíc. A co ušetří za tu částku, jestli dostávají 2-3 tisíce na měsíc, to nevím jistě, tak to jim pan ředitel spočítá a převede na skutečné peníze a pak si můžou něco koupit.

M. B. měla ze začátku problémy, že nevěděla, jak si spočítat peníze. Měla problém si napočítat tři tisíce a z toho pak dvanáct set odpočítat.

Jinak na tom bytečku, jak jsme, tak v těch činnostech se snažíme třeba teď večer, aby si umyli nádobí po večeři, umývají zem a takhle se snažíme třeba i v sobotu, aby si uklidili pokoj, vysávají a tak no.

A s vařením jsou na tom jak?

V neděli vaříme a dříve jsme i pekli. Takže ta děvčata už umí uvařit polévku a tak, jenomže ono je to individuální. Když se ta holka zapojí do činnosti, tak se i něco naučí, ale pokud ona nechce, tak ji prostě nedonutíme.

Ještě jsem se chtěla zeptat k tomu přípravnému bytu, ty potraviny si kupují sami v obchodech?

To právě ne. Ty dostanou od tety hospodářky, protože my máme daný rozpočet na potraviny a to je dané na jednu osobu, takže ona dostane potraviny na týden podle věku. Ale že by si chodili sami do obchodu, to ne, na to zase mají kapesné. To je také podle věku a strýc jim je vydá, ten, který má na starosti kapesné. A z toho kapesného si můžou jít něco koupit. Ale většinou, já jim říkám, kupte si sladkosti, kosmetiku, ale většinou to jde na ty cigarety, které se jim ani nesmí prodávat, ale oni si je seženou. Ale málokdy, ty děcka se neumí

obracet v tom obchodě, je to špatně vyřešené, neumí zacházet s financemi. I na poště, třeba složenku neví, jak platit. Opravdu tady za ně děláme skoro všechno my a oni pak přijdou do toho života a oni jsou velice špatně na tom. Protože oni si neumí našetřit a tak, proto ten přípravný byt, ale ne všichni to v tom bytě zvládají.

Ale všichni se tam nedostanou, že?

Všichni ne, někdo tam vydrží měsíc, někdo půl roku. Třeba J., ten tam vůbec neuklízěl, nehospodařil, jak by měl s penězi. Oni si tam sepíší pravidla a podle nich se řídí. Podepisují i smlouvu, a když se podle pravidel neřídí, tak jdou zpátky do společného bytu. Ale pro ten život, pořád si říkám, že je to jiné než v té rodině. Tam jdou s rodičema nakupovat a tady když vyjdu s děckama, tak ony vběhnou do toho obchodu a všechno by nakupovaly. Oni nemají vůbec přehled, co kde stojí. Že máslo stojí tolik a tolik. Tady jdou do ledničky, seberou si to, nebo tety jim to připraví, tak jak teď ta večere.

A nejde to udělat tak, že byste je učili vypisovat složenky, zacházet s těmi penězi atd.?

Oni právě chodili na pobyty. Byly dělané pobyty, kdy starší děti, co už jim bylo patnáct, chodily na třídní pobyty a tam se učily všechno, práce na počítači, vypisovat složenky a takhle no.

A to je jednou do roka?

Myslím, že jednou za rok, no. To není ale moc. Ale něco ve škole se učí.

My jim třeba něco dáme. Ale taková A., ona to vůbec nechápe, ona ani počítat, je to s ní těžké. Ale je to o té individualitě.

A jak to máte s bydlením, zajišťujete jim jej, pomáháte jim s ním?

Když oni vycházejí z toho domova, tak se jim snažíme zajistit to bydlení. Na tři měsíce se jim zaplatí nájem, třeba i ta práce se jim sežene, a pokud to dítě vyjde, má tu práci, zaplacené bydlení a pokud dostane výplatu, tedy vydrží v práci měsíc, tak to dopadne tak, oni vlastně ještě dostanou výplatní pomoc, když jsou tady déle jak pět roků. My jsme zjistili to, že většinou když jim dáme peníze, že oni za to koupí mobily, magneták nebo co teď běží, nenechají si to prostě na ten nájem. Oni to prostě hned utratí. Takže nepřemýšlí dopředu. A to samé s tou prací. Okamžitě přestanou chodit do práce. My jsme se setkali s tím, že kluk měl zajištěné v Brodě, dělal v mrazárnách, pan ředitel mu zajistil bydlení a práci. No a kluk marodil, nechodil do práce, nevydržel tam celý měsíc, nájemné potom došlo, takže zůstal na ulici, protože neměl nic. Takže snažíme se, snažíme se, ale většinou to dopadne špatně.

Takže ti, co nemají kam jít, vy jim vše zajistíte a ostatní jdou k rodičům, že?

Ano většina jde k rodičům.

Máte potom přehled o tom, jak to s těmi, co odešli z DD vypadá?

Jako snažíme se je sledovat, ale většinou skončí jako bezdomovci nebo v kriminále. Oni prostě na nic nečekají. Byl tady J., mohl si dodělat učňák, hned jak mu padlo osmnáct let, tak nepřemýšlel, že by si jej mohl dodělat, ještě tady něco získat. Oni prostě nepřemýšlejí, jsou třeba ve druháku, padne jim osmnáct a jdou z tadyma pryč, teď jdou domů, tam zjistí, že to nefunguje, nejsou peníze, rodiče jim ten učňák neplatí, nepodporují je finančně, takže zůstanou někde na ulici, nebo se dají na drogy a pak jsou z nich prostě trosky.

Některé máme takové, třeba ta B. nebo M. B., to jsou takoví jedinci, že mají v hlavičce. A ještě ten Z. L. je taky v Brodě, bydlel u rodičů, našel si práci, v ní se mu dařilo, teď si dokonce sebral hypotéku, splácí byt a přijel se za nama podívat, pochválit se, našel si přítelkyni, takže ten se chytil. Ale on byl stejně starý jak M. B. a ten mu byl vzorem. Takže on to chtěl taky tak dokázat. Většinou se ty děcka stydí se vrátit do toho domova. Když jsou v problémech tak mají strach se pochválit, že se jim nevede, takže oni nechcú se sem vrátet. A když se jim daří, tak se přijdou pochlubit.

A vy byste jim pomohli?

Ano, třeba ten J. se potom ozval, že nechodil do školy a tak. Pan ředitel mu znovu zajistil učiliště v Uherském Hradišti, J. tam měl nastoupit, vydržel tam zase chvíli a pak to zase padlo.

Opravdu se jim snažíme dát to vychování, snažíme se jich učit, ale přijdou do toho rodinného prostředí a je to úplně....

Četla jsem, že některé DD mají tzv. „startovací byty“. Máte tu možnost?

Ano, ale možná by ta možnost byla, protože pan ředitel byl domluvený s městským úřadem, že jak jsou tady garsonky, jak byla mateřská školka v Krhově a že kdyby chtěl, tak by některému, co vychází a měl by tady třeba zaměstnání, by na rok jako umožnili bydlet. Jinak takto startovací byt nemáme. Máme jen ten přípravný, kde je učíme se připravovat na ten život.

Ale takhle jich sledujeme a vlastně ten domov, když to dítě vyjde, by se měl ještě rok o něj starat a zajímat, ale málokdy zjistíme, kde ty děcka jsou. Třeba tři měsíce o nich víme a pak ne.

A sociální kurátor je na starosti nemá?

Už ne, jak jim skončí ústavní výchova, jim je osmnáct a pokud si tu ústavní výchovu neprodlouží, tak je tu nikdo ani neudrží.

A stává se, že tady zůstávají a studují?

Málo kdy. Příští rok nám budou vlastně vycházet. Třeba ten J., ten bude vyučený, musím zaklepat, tříletý kuchař-číšník, mu bude osmnáct, už chce být doma a ještě říkal, že si dá přihlášku do Uherského Brodu, že bude dělat maturitu. Takže se jako snaží.

Jinak to dopadá většinou špatně, protože oni vidí to rodinné zázemí, ale člověk jim to může vykládat, vykládat, ale oni třeba potom jako ten J. přišel, litoval toho, udělal jim besedu tady těm dětem, že špatně skončil, že brzo odešel z domova. Ty děcka to slyší, ale ponaučení žádné. Oni třeba: „Teto už, aby mi bylo osmnáct“. Já se ptám: „Proč aby ti bylo osmnáct“? A oni: „Už abych z tady vypadl“. A když se jich zeptáme, A. co bys chtěla dělat jo, tak třeba ten J. už má jakousi tu představu, na praxi je velice šikovný, ho i chválí, takže ten by mohl i uspět. Ale podle toho jestli sežene tu práci. Jenže doma to vypadá nic moc, takže uvidíme.

A že se všechny děti těší domů?

Ano, třeba ta A. se těší domů, ale ona má tu vidinu, že bude s babičkou na ubytovně a bude se o tu babičku starat. Jenomže pokud se jí zeptáme, z čeho bude žít, tak neví. Babička se o ni bude starat. A co potom, až babička umře, co budeš pak dělat, když nebudeš ničím vyučená? Jí říkáme, že tady ještě může dva roky se vyučit pekařkou, pak jít třeba do práce a pak se ty budeš o tu babičku starat, ne že budete žít z babiččina důchodu. Ale ne, ona chce jít domů, za babičkou, ona bude u ní, vařit jí tu kávu. Ona byla o Vánocích doma, tam jí tu kávu vařila, ona by mohla být dobrá pečovatelka a starat se o ty lidi a tak, ale když jí to člověk vysvětluje, tak ona prostě aj jo, aj ne, ale do budoucna neví, no.

M. bude mít teď sedmnáct a ona má dvouletý obor na pekařku a ta škola v Uherském Brodu nám nabídla, protože M. tady bude muset ještě rok do osmnácti být a práci bysme pro ni nesehnali, tak ještě znova nastoupí do prvního ročníku znova na pekařku, ale na tříletý obor. Ona byla vlastně z praktické školy na dvouletém, ten teď ukončí, bude mít zkoušky

v tom květnu a vlastně od září nastoupí do prváku na tříletý obor, ale s tím, že když jí bude další rok osmnáct, tak může krásně pokračovat a dodělat si, že bude mít výuční list, protože teď tady bude mít nějaký výuční list dvouletý, tím pádem by si ten pobyt tady prodloužila o dva roky, počkala na tu svoji sestru K., bydlela by dál v přípravném bytě, měla by teplo, oblečení, bylo by oni dál postarané. Ale ona ne, ona už má ten cíl ta mamka. Jenže maminka bydlí v takovém prostředí, že tam neteče teplá voda, není tam topení. Teď tam byli třeba o Vánocích, ale těm děčkám to nevysvětlíš, to je prostě maminka, rodiče, oni se na ně těší, jim to nevymluvíš, to je takové těžké, no.

Děkuji Vám za rozhovor.

PŘÍLOHA VI: ROZHOVOR S RESPONDENTEM Č. 5

Dívka, 19 let

Začala bych třeba tím, jak jste se do domova na půli cesty dostala?

Když jsem otěhotněla, tak jsem odešla z domova, pak jsem byla měsíc v kojeňáku, potom dva měsíce u kamarádky a pak mi zavolala sociální pracovnice z domova, že jestli chci, tak se můžu nastěhovat sem.

Jakou jste studovala školu? Máte ji dostudovanou?

Prodavačku, nemám.

Co momentálně děláte? Pracujete x nepracujete?

Jsem na mateřské.

Dostala jste se někdy do finanční tísně?

To při mateřské. Půl roku mi posílala škola peníze, a to jsem nevěděla, že po půl roce mi má posílat peníze sociálka, takže mi škola posílala jen 700 Kč. Já jsem nevěděla, že si to mám vyřídit.

Jak jste to tedy vyřešila?

Já jsem volala do školy, tam mi řekli, že už s tím nemají nic společného, že jen půl roku mi to posílali, tak jsem si volala na sociálku, kde mi poslali papíry, které jsem vyplnila a oni mi ty peníze pak poslali zpětně.

A nyní s financemi vycházíte jak?

Ted' už dobře. Moc neutratím.

Je ve všem okolí osoba, na kterou se můžete v případě nouze obrátit?

Ne, spoléhám se sama na sebe.

Se svou rodinou se stýkáte? A k sestře byste jít nemohla? A s rodiči se nestýkáte?

Brácha je v domově, za ním jezdívám, ségru mám tady ve Zlíně, a jinak rodinu moc neznám. Ona také moc nějak ... Ne, nestýkám.

Máte partnera?

Ne.

Do DD se někdy vracíte?

Ano, byla jsem.

Myslíte si, že Vás DD připravil na odchod do samostatného života? Po stránce třeba žehlení, vaření atd.? Učili vás tam i hospodařit s penězi?

To jo. My jsme měli rozdělený úklid, někdo vařil, někdo žehlil. Vařili jsme si přes víkendy a někdy i pekli. Jojo, učili.

Jakým způsobem Vám DD pomohl při odchodu, třeba s tím bydlením?

Jak jsem otěhotněla, tak jsem Tomáška nechtěla, ale pak jsem si to rozmyslela, že si ho nechám, tak zařizovali, kam půjdu a tak. Zařídili mi ten kojeňák a potom, že bych šla do domova pro matky do Valmezu, ale tam jsem nechtěla, tak jsem byla dva měsíce u kamarádky.

A měla jste představu o svém budoucím životě, co budete dělat po odchodu z DD?

Ne, vůbec.

A máte představu o tom, co budete dělat, až opustíte tenhle domov? Zatím jste se po ničem nedívala?

No, bude to těžké. Dívala jsem se na pronájmy, ale já bych to sama nezvládla s penězi.

A chtěla byste něco změnit? On vám peníze neposílá?

Určitě, aby se otec k dítěti líp choval, než do teď. On bydlel taky tady a bylo to takové, že on taky peníze neměl, chodil pro jídlo ke mně. A pak mě to přestalo bavit, tak se včera na den odstěhoval.

Děkuji Vám za rozhovor.

PŘÍLOHA VII: ROZHOVOR S RESPONDENTEM Č. 6

Chlapec, 24 let

Jako první bych se tě chtěla zeptat, jak ses sem do domova na půl cesty dostal? A přišel jsi sem odkud? A tam jsi došel odkud?

Já som sa dostal, pretože som šel studovať školu. Z ďalšieho domu na půl cesty. Z Prahy, tam jsem měl podnájem, pracoval som a padlo mi to všechno a tím pádem jsem šel do domova na půl cesty do Prahy.

A co tedy studuješ? Ve kterém jsi ročníku? A baví tě to? Chtěl by ses tomu oboru i věnovat? A jakou máš střední školu?

Provozní techniku. V prvním. No dá sa to ujit. Asi jo no, keď to studujem. Strojní zámečník.

A byl jsi už i nezaměstnaný?

Jo byl. Půl roka minimálně.

A dostal ses i do finanční tísně? A odkud bereš peníze teď?

Jo, dostal som sa. Nemám pořad peníze, málo jich. Mám příspěvek na dítě a sociálku.

A jak jsi tu finanční krizi řešil?

Tak třeba jsem šel na brigády přes agenturu.

Nyní jak vycházíš se svými financemi?

Špatně. Všecko poplatím a nic nemám skoro. Teď mi ještě zbývá tramvajenku koupit, abych měl. Lebo mě už chytli revizoři dvakrát. Jednu pokutu jsem už zaplatil a druhá nevím, kdy se bude platit.

V okolí máš osobu, na kterou se můžeš v případě nouze obrátit a spolehnout?

Ne.

Se svou rodinou se stýkáš? A můžu se zeptat proč?

Ne. Nevím, nejsou tady, neznámí lidi. Znal som bráču a ségru, ale oni jsou někde pryč.

Partnerku máš?

Nemám.

Vracel ses do DD?

Ne, je to na Slovensku, to je daleko.

A myslíš si, že tě DD připravil na odchod do samostatného života? Proč myslíš? A učili vás tam třeba vařit, prát, žehlit? A pomáhali vám třeba jak řešit finance do budoucna, jak třeba zaplatit složenku, poučovali vás nějakým způsobem?

Ne, nepřipravil. Tak som tady, nedokážu si práci najít. Vařit ne, to neumím, když si koupím jídlo, hodím to do mikrovlnky a je to hotové. Já neumím tak dobře vařit, že bych si dělal extra speciality. Prát, zapnout pračku, hodit to tam, to jo. Moc ne, nevěděl jsem vůbec, jsem byl vyjukaný, keď som měl platit něco ze složenky, sem čuměl jako puk na tu složenku.

A pomáhal ti nějakým způsobem při odchodu z DD, třeba s hledáním bydlení a práce? Oni tě jen tak pustili?

Moc ne, nepomáhal. Jo, jed' domů, mi řekli.

A měl jsi představu o budoucím životě před odchodem z DD? A stalo se tak?

Tak že si najdu rychle práci a bydlení. Ne, měl jsem práci a bylo to na hovno.

Máš představu o tom, co budeš dělat, až opustíš tento domov? A jak dlouho tady ještě budeš?

No měl bych najít práci přibližně, ale kde, to už nevím. Jeden rok.

A je něco, co bys chtěl změnit?

Tak já nevím čo bych měnil. Možná do zahraničí odejít.

Děkuji za rozhovor

PŘÍLOHA VIII: ROZHOVOR S RESPONDENTEM Č. 7

Dívka, 22 let

Chtěla bych se tě zeptat, jak ses sem do domova na půl cesty dostala? Jak dlouho tady bydlíš?

Dostala jsem se sem z DD z Tišnova, vlastně po vyučení. Tak tři čtvrtě roku myslím.

A jakou školu jsi studovala? A co to znamená?

Střední odborné učiliště, provoz služeb. To je něco mezi kuchařem a švadlenou. Takové ty základy.

A co momentálně děláš? Studuješ, pracuješ?

Nepracuju.

Takže nyní zažíváš období nezaměstnanosti, že? Jak to řešíš?

No já sem teďkom na ÚP, úřadu práce.

A dostala ses i do finanční tísně?

Ne.

A s financemi jak vycházíš?

No tak mně vychodí částečný invalidní důchod a příspěvek na péči. Takže částečný invalidní důchod mi chodí na účet, ten vyberu, dám to vychovatelce na zaplacení nájmu a příspěvek na péči si nechám já.

Je ve tvém okolí osoba, na kterou se můžeš v případě nouze spolehnout?

Jo. Spíš vychovatelka a přítel.

Partnera tedy máš? A pracuje? Jaké má vzdělání?

Jo. Ten je tam, na druhém baráku. Jsme na tom oba stejně. Střední odborné učiliště, kuchař.

A stýkáš se se svou rodinou? A s tou se tedy stýkáš? A ona tady bydlí?

Já nemám rodinu. Mám jenom sestru. No, teď jsem za ní byla v nemocnici. Ne, ona je v domově v Tišnově.

A do DD se vracíš někdy? Byla jsi tam spokojená?

Často. Jo.

Myslíš si, že tě DD dostatečně připravil na odchod do budoucího života? V čem třeba?

Jo. Že mi pomohli shánět dům na půl cesty.

Takže s bydlením ti pomohli a co se zaměstnáním?

To až tady.

A připravovali vás nějakým způsobem na odchod z DD? Připravovali vás v DD i ohledně vaření a těch každodenních činností?

Jo. Tak třeba nám povídali, jak se máme připravit do budoucnosti, jak se shání práce, na koho se můžu obrátit. Jo. Umím vařit, žehlit, prát.

A měla jsi představu o tom, co budeš dělat, až opustíš DD?

Ne, akorát představu sem jednu měla, ale to bylo, že si najdu partnera hodnýho, milýho a slušnýho partnera, což teda ten, co je naproti je takový.

A máš představu o tom, co budeš dělat, až opustíš tento domov?

Tak představu mám v tom, že mám zažádáno o byt a teďkom vlastně, buď' budem bydlet spolu jako v bytě po jeho babičce, nebo mi město přidělí byt.

A chtěla bys něco změnit?

Toho je plno, ale nevím co. Tu jednu změnu co chci, to nepůjde, to je vyléčit se z té nemoci, ale to je mozkové onemocnění, ale u mě je těžké přestat kouřit.

Děkuji za rozhovor.

